

Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Μεθοδολογικές οδηγίες

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Ευάγγελος Ιντζίδης , <i>Εκπαιδευτικός</i> Αθανάσιος Παπαδόπουλος , <i>Εκπαιδευτικός</i> Αριστοτέλης Σιούτης , <i>Εκπαιδευτικός</i> Αικατερίνη Τικτοπούλου , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Αθανάσιος Τριλιανός , <i>Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών</i> Μαρία Καπετανίδου , <i>Σχολική Σύμβουλος</i> Μιχαήλ Αργύρης , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Χρήστος Δήμος , <i>Σκισσογράφος-Εικονογράφος</i>
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Βουβόνικος Βασίλειος , <i>Φιλολόγος</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερερής , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> Χρήστος Παπαρίζος , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Σταθοπούλου Αλεξάνδρα , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Ευάγγελος Ιντζίδης Αριστοτέλης Σιούτης
Αθανάσιος Παπαδόπουλος Αικατερίνη Τικτοπούλου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ
Μεθοδολογικές οδηγίες

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Εισαγωγή

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Η δομή των ενοτήτων έχει σχεδιαστεί έτσι, ώστε ο εκπαιδευτικός –σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες της τάξης του και λαμβάνοντας υπόψη την επικαιρότητα και τις τοπικές συνθήκες– να αντικαθιστά κείμενα και προτεινόμενες δραστηριότητες με δικό του εκπαιδευτικό υλικό (βλέπε ειδικές σημάνσεις των ασκήσεων). Με τη διαδικασία αυτή αλλά και με την αξιοποίηση του χρόνου που διατίθεται για γλωσσικές δραστηριότητες εκτός εγχειριδίου (βλ. ΑΠΣ), ο εκπαιδευτικός μπορεί με ευελιξία να διαχειριστεί το διδακτικό χρόνο, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του γλωσσικού μαθήματος.

Βιβλίο Μαθητή

Οδηγοί των μαθητών στα μέρη του Βιβλίου Μαθητή και στις δραστηριότητές τους είναι «τα απίθανα μολύβια», μια συντροφιά ανθρωπόμορφων μολυβιών που συστήνονται στους μαθητές (βλ. σελ. 8 του Βιβλίου Μαθητή, τεύχος 1ο).

Οι ενότητες

Στο Βιβλίο Μαθητή οι ενότητες οργανώνονται θεματικά. Η θεματική οργάνωση των ενοτήτων δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αναπτύξει Σχέδια Εργασίας με αφορμή το θέμα της ενότητας αλλά και τα επιμέρους θέματα των κεφαλαίων. Στην ανάπτυξη Σχεδίων Εργασίας προσφέρονται αρκετά κεφάλαια, για παράδειγμα: «Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο», «Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!», «Μηχανές του μέλλοντος», «Ο Καραγκιόζης φούρναρης», «Του κόσμου τα παιδιά» κ.ά.

Η κάθε ενότητα εκκινεί από το Βιβλίο Μαθητή και ολοκληρώνεται στο Τετράδιο Εργασιών, σύμφωνα με την ακόλουθη πορεία: (1) κατανόηση και επεξεργασία κειμένων, (2) εντοπισμός γραμματικοσυντακτικών φαινομένων, (3) λεξιλογικός εμπλουτισμός, (4) ορθογραφία, (5) γλωσσικές ασκήσεις – δραστηριότητες εμπέδωσης των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων και της δομής των κειμένων, (6) δραστηριότητες παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, (7) δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης. Πολλές από τις προτεινόμενες δραστηριότητες αφορούν την αλληλεπίδραση των μαθητών με αφορμή ένα γεγονός ή ένα γραπτό κείμενο, δημιουργώντας εκείνες τις προϋποθέσεις αξιολόγησης του μαθητή όχι μόνο ως προς το τι μπορεί να επιτύχει μόνος του αλλά και ως προς το πώς κατακτά τους στόχους του σε συνεργασία με τους άλλους.

Η ανάπτυξη των ενοτήτων αποσκοπεί να καλύψει την «ανάγκη του μαθητή να χειρίζεται διάφορα είδη λόγου, είτε ως κείμενα προς επεξεργασία είτε ως κείμενα που καλείται ή επιθυμεί να συνθέσει ο ίδιος. Αυτά καλύπτουν τα συνηθέστερα είδη λόγου, δηλαδή του **αναφορικού** (αφήγηση, περιγραφή, ανακοίνωση) και του **κατευθυντικού** (πρόσκληση, οδηγία, επιχειρηματολογία)» (ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σ. 3773). Αρχικά οι μαθητές εξοικειώνονται πρωτοβάθμια με τα κείμενα, που πραγματώνουν τα παραπάνω είδη λόγου, και στη συνέχεια τα επεξεργάζονται ως προς τη δομή και τη λεξικογραμματική τους.

Τα κείμενα

Τα επιλεγμένα κείμενα εισάγουν τους μαθητές στον αναφορικό και κατευθυντικό λόγο, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική Γλώσσα, στην Γ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Όπως επισημαίνεται στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ «ο αναφορικός λόγος αναπαριστά πρόσωπα, πράγματα, συμβάντα και καταστάσεις. Αυτή η αναφορά έχει τη μορφή περιγραφής, αφήγησης, ανακοίνωσης [...]. Ο κατευθυντικός λόγος παράγεται με στόχο να οδηγήσει τον ακροατή ή τον αναγνώστη σε ορισμένη ενέργεια, συμπεριφορά ή αντίληψη και πραγματώνεται ως πρόσκληση, οδηγία, επιχειρηματολογία» (ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σ. 3773). Επισημαίνεται ότι με συγκεκριμένες δραστηριότητες σε κάθε ενότητα αλλά και σε διακριτά κεφάλαια, λ.χ. πρωτοπρόσωπη έκφραση συναισθημάτων, ανάγνωση και συγγραφή ημερολογίου, διατύπωση ευχών κ.ά., οι μαθητές ασκούνται στον εκφραστικό λόγο (έκφραση συναισθημάτων, αισθητικών επιλογών, επιθυμιών και ευχών).

Τα κείμενα παρουσιάζονται με τον τίτλο τους, προοργανωτή, όταν κρίνεται απαραίτητο, και αναφορά στο συγγραφέα τους. Δηλώνεται επίσης στο τέλος κάθε κειμένου αν αυτό έχει διασκευαστεί από τη συγγραφική ομάδα, ενώ με το σύμβολο [...] επισημαίνονται παραλείψεις τμήματος του κειμένου.

Σε μερικά κεφάλαια τα κείμενα αυτά συνοδεύονται από παράλληλο υποστηρικτικό φωτογραφικό υλικό, ώστε οι μαθητές να εισάγονται στα σύγχρονα πολυτροπικά περιβάλλοντα επικοινωνίας (σύνδεση εικόνας, συμβόλων και γλώσσας). Επισημαίνεται ότι τα κείμενα ανά είδος λόγου συνδέονται με έναν επικοινωνιακό σκοπό, που τίθεται από το περιεχόμενο της εκάστοτε δραστηριότητας. Με τον τρόπο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να διδάξει, για παράδειγμα, μια περιγραφή τοπίου, αντικειμένου, προσώπου, αναδεικνύοντας τα βασικά χαρακτηριστικά της περιγραφής. Έχει επίσης τη δυνατότητα να συνεξετάσει με τους μαθητές τη λειτουργία ενός κειμενικού είδους σε συνδυασμό με άλλα κειμενικά είδη, τη λειτουργία της περιγραφής, παραδείγματος χάριν, σε ένα αφηγηματικό κείμενο ή την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας σε ένα διάλογο αφηγηματικού κειμένου. Σημειώνεται ότι τα κειμενικά είδη είναι οι τρόποι με τους οποίους συνήθως πραγματώνονται στην καθημερινή ζωή επικοινωνιακές λειτουργίες. Έχουν κάποια σταθερά χαρακτηριστικά αλλά είναι εξίσου ευέλικτα, ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο. **Για το λόγο αυτό ο προσδιορισμός ενός επικοινωνιακού στόχου μέσω των δραστηριοτήτων στην τάξη έχει βαρύνουσα σημασία στη γλωσσική διδασκαλία.**

Σε ό,τι αφορά την επιχειρηματολογία, επειδή τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα αυτών των κειμένων αναπτύσσονται σε μεγαλύτερες τάξεις, η διδασκαλία επικεντρώνεται στην ακόλουθη βασική δομή: διατυπώνω τη γνώμη μου, το αίτημά μου ή την πρότασή μου –διατυπώνω ένα επιχείρημα υπέρ/κατά–, καταλήγω σε ένα συμπέρασμα.

Ξεκλειδώνω το κείμενο

Με τις δραστηριότητες αυτές καλλιεργείται κυρίως η παραγωγή προφορικού λόγου.

Οι μαθητές ασκούνται ώστε:

- να αναγνωρίζουν τη φωνή ή τις φωνές που συμμετέχουν στην οργάνωση του κειμένου,
- να εντοπίζουν το θέμα που πραγματεύονται οι παράγραφοι,
- να οργανώνουν ένα περιεχόμενο σε απλούς εννοιολογικούς χάρτες,
- να ερμηνεύουν τις συναισθηματικές αντιδράσεις των προσώπων,

- να εντοπίζουν τα δομικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους, ώστε να αναπαράγουν τη δομή του, προφορικά και γραπτά, με την κατάλληλη χρήση των γραμματικών μερών του λόγου εντός συγκεκριμένου επικοινωνιακού πλαισίου (γραμματική σε επίπεδο κειμένου),
- να συνδέουν τα θέματα που θίγονται στα κείμενα με οικεία προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα,
- να αντιλαμβάνονται την επικοινωνιακή λειτουργία των γραμματικών φαινομένων.

Παρατηρώ και μαθαίνω

Με τις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές εντοπίζουν στα κυρίως ή και στα παράλληλα κείμενα των κεφαλαίων τα γραμματικά φαινόμενα με τα οποία θα ασχοληθούν διεξοδικά στο Τετράδιο Εργασιών. Οι δραστηριότητες αυτές εξηγούν στα παιδιά τις απαραίτητες γραμματικές γνώσεις βάσης –δηλαδή την τυπική γραμματική–, οι οποίες εντάσσονται σε μια ποικιλία ασκήσεων στο Τετράδιο Εργασιών (ασκήσεις κλιτικού παραδείγματος, γραμματική σε επίπεδο λέξης, λειτουργική χρήση των γραμματικών φαινομένων σε επικοινωνιακό πλαίσιο, γραμματική σε επίπεδο πρότασης και κειμένου).

Παίζω με τις λέξεις

Με τις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές ασκούνται ώστε:

- να διακρίνουν την έννοια της λέξης με βάση την καταγωγή, τη συγγένεια, την αντίθεση και τη μεταφορική της χρήση σε ένα πλαίσιο συμφραζομένων,
- να δίνουν εμπειρικούς ορισμούς λέξεων,
- να ανακαλύπτουν τις έννοιες λέξεων και εκφράσεων με τη χρήση λεξικών,
- να αξιοποιούν επικοινωνιακά λέξεις από το θεματικό λεξιλόγιο.

Στο πλαίσιο αυτών των δραστηριοτήτων ο δάσκαλος θα μπορούσε ενδεικτικά να παροτρύνει τους μαθητές:

- να δημιουργούν τους δικούς τους καταλόγους λέξεων (π.χ. λέξεις που τους εντυπωσίασαν, σύνθετες λέξεις με όσο το δυνατόν περισσότερες συλλαβές, οικογένειες λέξεων κ.ά.),
- να γράφουν τις λέξεις που κάνουν λάθος σε ένα τετράδιο-ευρητήριο,
- να συνθέτουν σύντομα κείμενα επιλέγοντας λέξεις από το θεματικό λεξιλόγιο.

Επισημαίνεται ότι στο τέλος κάθε ενότητας δίνεται βασικό θεματικό λεξιλόγιο και εισάγονται τεχνικές μελέτης και αυτοάσκησης στην ορθογράφησή του.

Γράφω σωστά

Στις δραστηριότητες αυτές παρουσιάζονται οι ασκήσεις αντιγραφής και ορθογραφίας, που συνδέονται άμεσα με τα κείμενα του Βιβλίου Μαθητή και μπορούν να πάρουν τη μορφή ασκήσεων συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης και γλωσσικών παιχνιδιών (σταυρόλεξα, ακροστιχίδες κ.ά.). Οι μαθητές ασκούνται στο:

- να ορθογραφούν το θεματικό και καταληκτικό μέρος των λέξεων,
- να εφαρμόζουν τους βασικούς κανόνες συλλαβισμού,
- να εντοπίζουν και να χρησιμοποιούν τα σημεία στίξης,
- να αντιγράφουν σωστά και επιμελημένα.

Δραστηριότητες Δραματοποίησης

Οι μαθητές, αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους, αναλαμβάνουν ρόλους και αυτοσχεδιάζουν, βιώνοντας καταστάσεις της καθημερινής ζωής, μετασχηματίζοντας την αναγνωστική εμπειρία των κειμένων σε βιωματική θεατρική δράση. Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν στην ανάπτυξη ποικίλων ικανοτήτων και δεξιοτήτων του γνωστικού, του συναισθηματικού και του ψυχοκινητικού τομέα του παιδιού, ενώ δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να επικοινωνήσουν σε διάφορες περιστάσεις, προσαρμόζοντας κατάλληλα το λόγο τους.

Για να πραγματοποιήσουμε μια δραστηριότητα δραματοποίησης πρέπει πρώτα να αποσαφηνίσουμε: τον τόπο (σε ποιο χώρο θα αναπτυχθεί η δραματοποίηση) – το προκείμενο (τι έχει προηγηθεί της κατάστασης που διερευνούμε σύμφωνα με το κείμενο του μαθήματος) – το πρόβλημα (σε τι θα επικεντρωθεί η δραστηριότητα) – τους ρόλους – τις τεχνικές [βλ. Κεφ. 1.3.1 Β.Μ. ασκ. 7-10].

Στις ασκήσεις δραματοποίησης που προτείνονται στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό της Γλώσσας, χρησιμοποιούνται κυρίως δύο τεχνικές:

α. Ο αυτοσχεδιασμός:

Οι μαθητές αναλαμβάνουν κάποιο ρόλο και ζωντανεύουν με λόγο και κίνηση μία συγκεκριμένη σκηνή, χωρίς να έχουν γράψει εκ των προτέρων τα λόγια τους. Σε κάθε αυτοσχεδιασμό θα πρέπει να είναι σαφές το πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται:

- Ποιος ή ποιοι εμπλέκονται στην κατάσταση; Τι ρόλους αναλαμβάνουν;
- Ποια είναι η κατάσταση; Τι συνέβη; Ποιο ήταν το προηγούμενο επεισόδιο; Ποιο είναι το πρόβλημα; Πού και πότε συμβαίνει αυτό;

Βασικός στόχος αυτής της τεχνικής είναι να ασκηθούν οι μαθητές στην παραγωγή προφορικού λόγου μέσα από τη βίωση καταστάσεων της καθημερινής ζωής [βλ. Κεφ. 1.4.2 Τ.Ε. ασκ. 7, Κεφ. 1.6.1 Τ.Ε. ασκ. 5, Κεφ. 2.2.1 Τ.Ε. ασκ. 4].

β. Η παγωμένη εικόνα:

Οι μαθητές χρησιμοποιούν το σώμα τους για να σχηματίσουν στατικές εικόνες που αναπαριστούν τις βασικές στιγμές, ιδέες ή σχέσεις ενός γεγονότος. Οι εικόνες αυτές μπορεί να είναι ατομικές (π.χ. ένα παιδί μπορεί να εκφράσει την οργή του διαλέγοντας την κατάλληλη στάση και έκφραση) ή ομαδικές, όπου η στάση και η έκφραση του κάθε μέλους της ομάδας θα πρέπει να συνδυαστεί με των υπολοίπων, ώστε να αποδοθεί καλύτερα η πιο σημαντική στιγμή ενός περιστατικού. Αυτό που χαρακτηρίζει την τεχνική αυτή είναι η ακινησία (το πάγωμα) κατά την παρουσίαση της εικόνας.

Μπορούμε όμως να συνδυάσουμε την κίνηση με τη στατικότητα. Να ξεκινήσουμε δηλαδή με κίνηση (εξέλιξη ενός γεγονότος) και να καταλήξουμε στην ακινησία, στο σημείο που θα επιλέξουμε ή και αντίστροφα. Είναι σαν να βλέπουμε μια κινηματογραφική ταινία που σταματάει σε ένα πλάνο για να το προσέξουμε καλύτερα ή να εξετάσουμε σε βάθος κάποιες πλευρές του.

Στη δραστηριότητα αυτή οι θεατές-μαθητές μπορούν να έχουν ενεργητικό ρόλο. Κινούνται γύρω από την εικόνα, υποβάλλουν ερωτήσεις, ζητούν διευκρινίσεις από τα μέλη της εικόνας. Το ρόλο αυτό στις πρώτες δραστηριότητες τον αναλαμβάνει ο δάσκαλος.

Αν οι μαθητές δεν έχουν ξαναδουλέψει με τέτοιες τεχνικές, είναι αναγκαίες κάποιες σύντομες ασκήσεις θεατρικού παιχνιδιού για προετοιμασία πριν από τη δραματοποίηση.

Π.χ. οι μαθητές περπατούν ελεύθερα στην τάξη, προσέχοντας να μην ακουμπάει ο ένας τον άλλο. Κάθε φορά που ο δάσκαλος χτυπάει παλαμάκια οι μαθητές «παγώνουν», δηλαδή ακινητοποιούνται. Στη συνέχεια οι μαθητές φαντάζονται ότι περπατούν στην εξοχή και παρατηρούν τα φυτά, τα ζώα κ.ο.κ. Όταν για παράδειγμα παρατηρούν ένα περίεργο λουλούδι, ο δάσκαλος χτυπάει παλαμάκια και οι μαθητές «παγώνουν», δείχνοντας αυτό που παρατηρούν με την έκφραση του προσώπου τους. Έτσι οι μαθητές εξοικειώνονται με την τεχνική της παγωμένης εικόνας.

Με αυτή την τεχνική οι μαθητές εκφράζονται χρησιμοποιώντας τη γλώσσα του σώματος και κατανοούν σε βάθος την ουσία ενός κειμένου ή μιας κατάστασης [βλ. *Κεφ. 3.1.4 Β.Μ. άσκ. 4*].

Ο δάσκαλος, μελετώντας τις παραπάνω τεχνικές και βλέποντας τον τρόπο εφαρμογής τους μέσα από τα παραδείγματα που υπάρχουν στα αντίστοιχα κεφάλαια του εγχειριδίου της Γλώσσας, έχει τη δυνατότητα να τις εφαρμόσει και σε οποιοδήποτε άλλο κεφάλαιο κρίνει ότι είναι σκόπιμο.

Επισημαίνεται επίσης ότι στις δραστηριότητες δραματοποίησης ο δάσκαλος λειτουργεί ως εμπυχωτής. Προσπαθεί, δηλαδή, να κινητοποιήσει τους μαθητές να εμπλακούν στο πρόβλημα, δημιουργώντας το κατάλληλο παιδαγωγικό κλίμα.

Ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες

Με το εικονίδιο της ομαδικής εργασίας προτείνονται μια σειρά ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων. Γενικότερα, επιδιώκεται η συνεργατική μάθηση μέσω της αλληλεπίδρασης των μαθητών σε ομάδες και ζευγάρια, για να εξασφαλιστεί η αυθεντική επικοινωνία στην τάξη με όρους ισότιμης και ενεργού συμμετοχής των μαθητών.

Δραστηριότητες με διαφορετική τιτλοφόρηση

Η προαναφερθείσα δομή επαναλαμβάνεται σε αρκετά κεφάλαια του Βιβλίου Μαθητή, ενώ σε άλλα παραλλάσσεται ή συμπληρώνεται με εμβόλιμους τίτλους δραστηριοτήτων, για να αποφευχθεί η τυποποίηση και να υπάρχει συνέχεια στο ενδιαφέρον των μαθητών. Στην κατεύθυνση αυτή λειτουργεί, για παράδειγμα, η τιτλοφόρηση δραστηριοτήτων όπως «Επισκέπτομαι τις λέξεις», «Συζητώ και σημειώνω» κ.λπ.

Επισημαίνεται ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί, μελετώντας τη δομή του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού, να οργανώσει ανάλογα και δικές του δραστηριότητες, στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας.

Ιστορικές επετείοι και θρησκευτικές χιορτές

Στην τελευταία ενότητα κάθε τεύχους παρουσιάζεται πληροφοριακό υλικό, κείμενα και φωτογραφίες, σχετικό με την ιστορία και τις εθνοπολιτισμικές παραδόσεις του ελληνικού λαού. Η θεματολογία της ενότητας αυτής συσχετίζεται με τις επετειακές εκδηλώσεις –σύμφωνα με τις εγκυκλίους του ΥΠ.Ε.Π.Θ.– που εμπίπτουν στη χρονική διάρκεια διδασκαλίας του κάθε τεύχους.

Το προσφερόμενο εκπαιδευτικό υλικό είναι έτσι οργανωμένο, ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί και στις αντίστοιχες σχολικές εκδηλώσεις. Οι μαθητές ασκούνται στην κατανόηση των κειμένων, στη συγκέντρωση πληροφοριών για τα ιστορικά γεγονότα και τις θρησκευτικές γιορτές.

Τετράδιο Εργασιών

Οι ασκήσεις του Τετραδίου Εργασιών που σημειώνονται με ✓ αποτελούν εμπεδωτικές ασκήσεις των γραμματικών φαινομένων. Με τις ασκήσεις αυτές ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει το δικό του επαναληπτικό κριτήριο αξιολόγησης. Οι ασκήσεις με τη σήμανση ■ (χρώμα πράσινο) αποτελούν ένα σύνολο προαιρετικών ασκήσεων, τις οποίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντικαταστήσει με ασκήσεις και δικής του επιλογής ή ανάλογα με τη δυναμική της τάξης του να τις προσαρμόσει στον προβλεπόμενο διδακτικό χρόνο αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντικαταστήσει με κείμενα δικής του επιλογής τα κείμενα του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού σε ποσοστό μέχρι και 25% του συνόλου των κειμένων του βιβλίου.

Γραμματική

Οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών τιτλοφορούνται με βάση το θέμα ή το γραμματικό φαινόμενο που πραγματεύονται. Με τις ασκήσεις και τις δραστηριότητες οι μαθητές εμπεδώνουν τα γραμματικά φαινόμενα του «Παρατηρώ και Μαθαίνω», εξοικειώνονται με το κειμενικό είδος που έχει εισαχθεί ήδη στο Βιβλίο του Μαθητή και ασκούνται στις κοινωνικές λειτουργίες της γλώσσας (λ.χ. απευθύνω ερωτήσεις, οργανώνω τις πληροφορίες που συνέλεξα κ.ά.), με σκοπό την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Η επιλογή των γραμματικών φαινομένων παρακολουθεί τα γραμματικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους που εξετάζεται, λ.χ. η διάκριση παρατατικού – αορίστου συσχετίζεται με την αφήγηση, η λειτουργία του επιθέτου με την περιγραφή κ.ά.

Η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου

Η επικοινωνιακή διάσταση στις ασκήσεις παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου αντιμετωπίζεται σύμφωνα με το συνεχές της γλωσσικής αλληλεπίδρασης. Οι μαθητές συζητούν στην τάξη έχοντας κρατήσει γραπτές σημειώσεις, οργανώνουν την προφορική παρουσίαση ενός θέματος, καταγράφουν τις ερωτήσεις που έχουν να κάνουν κ.ά. Με τον τρόπο αυτό γύρω από ένα θέμα και με έναν επικοινωνιακό σκοπό αναπτύσσουν τις ικανότητές τους να συζητούν, επεξεργαζόμενοι και γραπτά τις απόψεις τους. Με το παρόν εκπαιδευτικό υλικό οι μαθητές ασκούνται στην παραγωγή γραπτού λόγου, γύρω από τον οποίο και με αφορμή τον οποίο αναπτύσσονται διάφορες δραστηριότητες, όπως η οργάνωση μιας έκθεσης παιχνιδιών στην τάξη, η παρουσίαση φωτογραφικού υλικού για ένα συγκεκριμένο θέμα, η δημοσίευση στη σχολική εφημερίδα, η έρευνα για τοπικά οικολογικά προβλήματα κ.ά. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην προ-οργάνωση του γραπτού και του προφορικού λόγου με τη δημιουργία πλάνου συζήτησης ή την καταγραφή σύντομων σχολίων, που θα διευκολύνουν το μαθητή να παρουσιάσει ένα αντικείμενο ή την εργασία του στην τάξη. Επιπλέον η παρα-

γωγή τόσο του προφορικού όσο και του γραπτού λόγου άλλοτε βασίζεται στη λεκτική αλληλεπίδραση στην ομάδα και άλλοτε στην ατομική προσπάθεια του μαθητή.

Η παραγωγή του γραπτού λόγου προετοιμάζεται με τα εξής στάδια: (1) κατανόηση της δομής των κειμένων ανά είδος λόγου μέσω της επεξεργασίας των κειμένων του Βιβλίου Μαθητή, (2) αναγνώριση και αναπαραγωγή της δομής αυτής σε επιμέρους ασκήσεις με επικοινωνιακό σκοπό προσομοιωμένο σε δράσεις της κοινωνικής πραγματικότητας, (3) τελική παραγωγή γραπτού κειμένου με κατευθυντήριες οδηγίες. Οι μαθητές εισάγονται αρχικά στα κείμενα ή στους κειμενικούς τύπους που πραγματώνουν το εξεταζόμενο είδος λόγου, αναπαράγουν τη δομή και τα βασικά γλωσσικά χαρακτηριστικά του [βλ. πρώτο και δεύτερο τεύχος] και στη συνέχεια εμπεδώνουν τις κειμενικές λειτουργίες, καθώς διαπιστώνουν τις αλλαγές της δομής του κειμενικού είδους, όταν αλλάζει το επικοινωνιακό πλαίσιο [βλ. δεύτερο και τρίτο τεύχος].

Επισημαίνεται ότι η παραγωγή γραπτού λόγου καλύπτει μια ποικιλία κειμενικών τύπων, λ.χ., από τη σύνταξη μιας ευχετήριας κάρτας και τη γραπτή οργάνωση ενός πλάνου για τη συγγραφή μιας ιστορίας μέχρι τη σύνταξη σελίδων ημερολογίου και τη γραπτή συνέχεια μιας ιστορίας. Για τις δραστηριότητες γραπτού λόγου θα πρέπει να χρησιμοποιείται ένα ξεχωριστό τετράδιο, γιατί δεν μπορεί να προβλέπεται πάντα ο ανάλογος χώρος στο Τετράδιο Εργασιών.

Δελτία αυτοαξιολόγησης

Με τα δελτία αυτοαξιολόγησης οι μαθητές εντοπίζουν, στο επίπεδο των γνώσεων, των στάσεων και των δεξιοτήτων, τι έχουν κατανοήσει και σε τι συναντούν δυσκολίες. Τα δελτία αυτοαξιολόγησης δεν αποσκοπούν μόνο στον έλεγχο εμπέδωσης των γνώσεων από το μαθητή, αλλά και στη συνειδητοποίηση των στάσεων που έχει υιοθετήσει.

Τα δελτία αυτά διαμορφώνονται βαθμιαία ανά τεύχος, ώστε ο μαθητής να είναι σε θέση να αξιολογεί βασικές πτυχές της παραγωγής λόγου, καθώς και τη διαδικασία αυτής της παραγωγής σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Ο μαθητής, σε συνεργασία με το δάσκαλο, καλό είναι να επιλέγει και να τοποθετεί τις εργασίες του σε ένα φάκελο (portfolio), όπου θα φαίνεται η εξελικτική του πορεία στο μάθημα της Γλώσσας. Η ποικιλία και το εύρος των δραστηριοτήτων, οι οποίες προτείνονται στο Βιβλίο Μαθητή και στο Τετράδιο Εργασιών, δίνουν τη δυνατότητα στο μαθητή να περιλάβει στο φάκελό του διάφορων ειδών εργασίες: ερωτηματολόγια, ημερολογιακές καταγραφές, ζωγραφιές, κάρτες, προσκλήσεις, ομαδικές εργασίες κ.ά. Στις εργασίες αυτές αποτυπώνεται όχι μόνο το τι γνωρίζει αλλά και το τι μπορεί να καταφέρει ο μαθητής στο μάθημα της Γλώσσας.

Είναι αναγκαίο να γίνεται κατά διαστήματα μια ανασκόπηση του φακέλου από το δάσκαλο, όπου θα αξιολογούνται η προσπάθεια και η πρόοδος του μαθητή σε συνεργασία με αυτόν. Παράλληλα ο μαθητής με τη βοήθεια του δασκάλου θα θέτει τους επόμενους στόχους του και θα ενθαρρύνεται για να τους πραγματοποιήσει.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία, ο μαθητής μαθαίνει να οργανώνει τις εργασίες του, να παρατη-

ρεί τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία τους, να θέτει στόχους αυτοβελτίωσης, διαπιστώνοντας την πρόοδο που έχει κάνει.

Για τους μαθητές με μαθησιακές ελλείψεις και δυσκολίες απαιτούνται προσαρμογές, στο μέτρο του δυνατού, τόσο σε επίπεδο μαθησιακών στόχων και διδακτικής προσέγγισης όσο και σε επίπεδο μαθησιακού περιβάλλοντος, δραστηριοτήτων και αξιολόγησης (βλ. ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., 2004 & Tomlinson, 2004). Ειδικά σε ό,τι αφορά το διδακτικό υλικό, οι μαθητές με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες επωφελούνται, μεταξύ άλλων, από διαφοροποιήσεις όπως:

- τη συμπλήρωση ή την αντικατάσταση γραπτών οδηγιών με προφορικές,
- τον επιμερισμό δραστηριοτήτων σε μικρότερα βήματα,
- τη μεταγραφή κειμένων και εργασιών σε απλούστερο λεξιλόγιο και σύνταξη,
- τη μαγνητοφώνηση αναγνωστικού και ασκησιακού υλικού,
- τη συντόμευση ή την περιληπτική απόδοση κειμένων,
- την υπογράμμιση κύριων σημείων,
- την ελάττωση ύλης και εργασιών,
- την εκπόνηση συμπληρωματικού μαθησιακού υλικού,
- τη διαμόρφωση ασκήσεων απλούστερης τυπολογίας (π.χ. ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, αντιστοιχίσεων, «ναι-όχι», συμπλήρωσης κενών, σύντομων απαντήσεων),
- τη δυνατότητα προφορικής παρουσίασης/εξέτασης,
- την ένταξη πρόσθετου εποπτικού υλικού,
- την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
<p>Εισαγωγική ενότητα Ας γνωριστούμε καλύτερα</p> <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες</p> <p>1.1 Πάλι μαζί!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Θαλασσινό σχολείο 2. Επιστροφή στα θρανία! 3. Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο 4. Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας 5. Δεν είναι τρέλοι οι διδμοί! 6. Ένα αστέο περυσιακό <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες</p>	<p>Γνωριμία με το σχολικό περιβάλλον.</p> <p>Επικοινωνία με τους συμμαθητές και συνεργασία με την ομάδα.</p> <p>Σχολικές μνήμες.</p> <p>Σχολικά συμβάντα.</p>	<p>Εισαγωγή στον Αναφορικό Λόγο: Περιγραφή Αφήγηση</p> <p>Λογοτεχνικά κείμενα, κείμενα-σχόλια σε φωτογραφίες (λεζάντες), μαρτυρίες-βιομηιατική αφήγηση.</p> <p>ενημερωτικά κείμενα από ιστοσελίδες, κόμικς, χαρτες.</p>	<p>Ο μαθητής σκεπάζεται βαθμιαία ώστε να είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να συστηνεται. • να διηγεύεται εμπειρίες και γεγονότα. • να ζητά και να δίνει πληροφορίες. • να περιγράφει το σχολείο του. • να προτείνει σχολικές δραστηριότητες. • να συζητά προβλήματα και να προτείνει λύσεις. • να αφηγείται ένα περιστατικό με τη βοήθεια εικόνων. 	<p>ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δομή πρότασης: Υ-Ρ. • Το οριστικό άρθρο. • Διάκριση ουσιαστικών από ρήματα. • Ουσιαστικά (αριθμοί, γένη, ονομαστική πτώση). • Ερωτηματικές λέξεις. • Σημεία στίξης (τελεία, ερωτηματικό). • Τονισμός. • Λεξιλόγιο (οικογενείς λέξεις, σημασία λέξεων). • Παράγραφος, και τίτλος παραγράφου.
<p>1.2 Στο σπίτι και στη γειτονιά</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Αγαπητό μου ημερολόγιο 2. Η φίλη μας η Αργυρώ 3. Τα παιδικά μου παιχνίδια 4. Στη νέα μας γειτονιά <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες</p>	<p>Ελεύθερος χρόνος και οικογενειακή ζωή.</p> <p>Παιδικά παιχνίδια, συλλογές.</p> <p>Σχέσεις στο σπίτι και στη γειτονιά.</p>	<p>Αναφορικός Λόγος: Περιγραφή</p> <p>Λογοτεχνικά κείμενα, ενημερωτικά κείμενα, ημερολογιακά κείμενα, εννοιολογικοί χάρτες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να εκφράζει ένα προσωπικό πρόβλημα (θέμα του προβλήματος, αιτία, λύσεις). • να εκφράζει ό,τι τον ευχαρσεί ή τον δυσαρεσεί. • να περιγράφει αγαπημένα παιχνίδια και συλλογές (περιγραφή αντικειμένου). • να οργανώνει τις πληροφορίες που δίνονται σε ένα κείμενο σε εννοιολογικά διαγράμματα, πίνακες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συλλαβισμός λέξεων με όμοια γράμματα. • Δομή πρότασης: Υ-Ρ-Α. • Ουσιαστικά (γενική πτώση). • Κύρια ονόματα. • Το επιθετο. • Ενεστώτας (οριστική ενεργητικής και παθητικής φωνής). • Τα βιβηθικά ρήματα είμαι και έχω (οριστική Ενεστώτα). • Λεξιλόγιο (σύνθετες λέξεις, οικογενείς λέξεων, αντίθετα).

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
<p>1.3 Στη γη και στη θάλασσα</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σπίτι με κήπον 2. Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια 3. Οι ακροβάτες της θάλασσας 4. Γη και θάλασσα 5. Οι μικροί παξιμάδες ανebαίνουν στο βουνό <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες</p>	<p>Ο άνθρωπος στη φύση. Κατοικίδια ζώα. Απειλούμενα είδη ζώων.</p>	<p>Αναφορικός Λόγος: Περιγραφή</p> <p>Λογοτεχνικά κείμενα, ενημερωτικά κείμενα, μικρές αγγελίες, μύθοι, ημερολογιακά κείμενα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να περιγράφει ζώα και τοπία αξιοποιώντας πληροφοριακό υλικό. • να αναγνωρίζει τη δομή μιας περιγραφής. • να συμπληρώνει έντυπα-ερωτηματολόγια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Το αόριστο άρθρο. • Ουσιαστικά (αιπατική, κλιτική πτώση). • Η λειτουργία του επίθετου σε περιγραφικά κείμενα. • Σημεία στίξης (κόμμα, αποσπασματικά). • Ορθογραφικά σημμάδια (απόστροφος). • Η παρομοίωση. • Διάκριση της παρομοίωσης από τις χρονικές προτάσεις. • Λεξιλόγιο (ορισμοί λέξεων, οικογένειες λέξεων, συνώνυμα). • Κυριολεκτική και μεταφορική σημασία λέξεων ή φράσεων σε ένα κείμενο. • Παραγράφος και τίτλος της παραγράφου.
<p>1.4 Ο κόσμος γύρω μας</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης 2. Τα χαρτιά ανακυκλώνονται! 3. Το τετράδιο ζωγραφικής <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες</p>	<p>Το φυσικό περιβάλλον γύρω μας. Η ανακύκλωση. Περιβαλλοντική μόλυνση.</p>	<p>Εισαγωγή στον Κατευθυντικό Λόγο: Επιχειρηματολογία Οδηγία</p> <p>Λογοτεχνικά κείμενα, πληροφοριακά κείμενα, ειδησεογραφικά κείμενα, θεατρικός διάλογος.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να διατυπώνει απόψεις σχετικά με τοπικά περιβαλλοντικά προβλήματα. • να επιχειρηματολογεί για τις επιλογές του. • να παράγει χριστικά κείμενα σε συνεργασία με τα μέλη της ομάδας του σχετικά με προτάσεις και ιδέες για την επίλυση ενός περιβαλλοντικού προβλήματος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κλίση ουδέτερων ουσιαστικών σε -ο. • Ρήματα γνώμης. • Το τελικό -ν. • Τονισμός των μονοσύλλαβων λέξεων ή, πού, τιάς. • Ορθογραφία του καταληκτικού μέρους των ουδέτερων ουσιαστικών σε -ι και -ο. • Ορθογραφία των ρημάτων σε -ζω και -ώνω. • Λεξιλόγιο (λόγιες λέξεις, σύνθετες λέξεις).

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
1.5 Η πατρίδα μας γιορτάζει 1. Η σημαία 2. Στον πόλεμο του 1940 3. Για το Πολυτεχνείο Προτεινόμενη Διάρκεια: 5 διδακτικές ώρες	Ιστορικά γεγονότα και επέτειοι: Η γιορτή της σημαίας, Η 28η Οκτωβρίου 1940. Γιορτή του Πολυτεχνείου.	Αναφορικός Λόγος: Αφήγηση Λογοτεχνικά κείμενα, ημερολογιακά κείμενα, άρθρα εφημερίδας.	<ul style="list-style-type: none"> να διατυπώνει απορίες σχετικές με τα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα. να συγκεντρώνει πληροφορίες για τα γεγονότα αυτά. να αξιολογεί τις μαρτυρίες για το πώς έζησαν τα γεγονότα παλαιότερες γενιές. 	<ul style="list-style-type: none"> Παραθετικά επίθετων. Ο Αόριστος και ο Παρατατικός στην ενεργητική φωνή. Η Λειτουργία των ρημάτων δράσης σε μια αφήγηση. Χρονικά επιρρήματα. Ελλειπτικές προτάσεις. Η υποτακτική σύνδεση στην αφήγηση με χρονικούς και αιτιολογικούς συνδέσμους. Αρτικιλέξα. Λεξιλόγιο (σημασίες λέξεων-φράσεων, αντιστοίχιση λέξης με εικόνα, οικογένειες λέξεων, συνθέτες).
2.1 Πολιτείες ντυμένες στα λευκά 1. Η πόλη χάρθηκε στο χιόνι 2. Η πόλη χάρθηκε στο χιόνι (συνέχεια) 3. Τόσο χιόνι δεν ξανάγινε! Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες	Ανθρώπινοι χαρακτήρες, Στιγμιότυπα καθημερινής ζωής, Αλλαγές στη φύση και στη ζωή των ανθρώπων.	Αναφορικός Λόγος: Αφήγηση Λογοτεχνικά κείμενα, άρθρα εφημερίδων, ρεπορτάζ.	<ul style="list-style-type: none"> να αναδιηγείται ιστορίες. να συνδέει χρονικά και αιτιακά τα συμβάντα μιας αφήγησης. να προβλέπει την πλοκή μιας ιστορίας. να περιγράφει χαρακτηριστές και συμπεριφορές. να συντάσσει τους τίτλους αφηγημένων ιστοριών. να οργανώνει το πλάνο μιας ιστορίας. να συμπληρώνει μια ημιτελή ιστορία. 	<ul style="list-style-type: none"> Παραθετικά επίθετων. Ο Αόριστος και ο Παρατατικός στην ενεργητική φωνή. Η Λειτουργία των ρημάτων δράσης σε μια αφήγηση. Χρονικά επιρρήματα. Ελλειπτικές προτάσεις. Η υποτακτική σύνδεση στην αφήγηση με χρονικούς και αιτιολογικούς συνδέσμους. Αρτικιλέξα. Λεξιλόγιο (σημασίες λέξεων-φράσεων, αντιστοίχιση λέξης με εικόνα, οικογένειες λέξεων, συνθέτες).
2.2 Ιστορίες του χειμώνα 1. Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι 2. Κάτω απ' το χιόνι 3. Ο εγωιστής Πγκανας Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες	Ανθρώπινες σχέσεις σε φανταστικές ιστορίες, Αλλαγές στη φύση ανάλογα με την εποχή. Ανθρώπινοι χαρακτήρες.	Αναφορικός Λόγος: Αφήγηση Λογοτεχνικά κείμενα, θεατρικός διάλογος, δελτίο καιρού.	<ul style="list-style-type: none"> να αναδιηγείται ιστορίες. να περιγράφει χαρακτηριστές και συμπεριφορές. να συντάσσει διαλόγους που ενσωματώνονται σε ιστορίες. να διαμορφώνει το τέλος μιας ιστορίας σε σχέση με ένα συγκεκριμένο σκοπό. να εκφράζεται με ποιητικό τρόπο. 	<ul style="list-style-type: none"> Προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες. Η λειτουργία των ρημάτων δράσης σε μια αφήγηση. Ονομασία συλλαβών και κανόνες συλλαβισμού. Η προσωποποίηση. Λεξιλόγιο (σημασίες λέξεων-φράσεων, αντιστοίχιση λέξης με εικόνα, οικογένειες λέξεων, αντίθετες).

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ				
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
2.3 Έλα στην παρέα μας! 1. Αξέχαστα γενέθλια 2. Μικρομαγειρέματα 3. Φτιάχνουμε προσκλήσεις 4. Από το ημερολόγιο του Ελτον 5. Το χαρούμενο λιβάδι Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες	Κοινωνικές και φιλικές σχέσεις, Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, Διοργάνωση κοινωνικών εκδηλώσεων.	Κατευθυντικός Λόγος: Οδηγία Επιχειρηματολογία Λογοτεχνικά κείμενα, χρηστικά κείμενα (συνταγές, λίστες, προσκλήσεις, χάρτες, προγράμματα, διαφημιστικά φυλλάδια, έντυπα με οδηγίες χρήσης και οδηγίες κατασκευών).	<ul style="list-style-type: none"> • να ακολουθεί οδηγίες και να συντάσσει εντολές, • να επιχειρηματολογεί σε διάφορες περιστάσεις, • να συντάσσει λίστες, • να συντάσσει προσκλήσεις ανάλογα με τον παραλήπτη τους, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα που εκφράζουν διαδικασίες-οδηγίες, • Η προστακτική Εντενώτα και Αορίστου, • Ο Μέλλοντας Σημιαίος και ο Εξοικολογητικός Μέλλοντας της ενεργητικής φωνής, • Επιρρήματα [που θέτουν τις διαδικασίες μιας οδηγίας σε χρονική σειρά (χρονικά) και δηλώνουν τον τρόπο εκτέλεσής μιας οδηγίας (τροπικά)], • Επαυξημένες προτάσεις, • Συνόδεση θέσης και επιχειρήματος, • Τα ερωτηματικά πού και πώς, • Σημεία στίξης (παύλα, ερωτηματικό, θαυμαστικό), • Λεξιλόγιο (σύνθετες λέξεις, αντιθέτες, συνώνυμα).
2.4 Άνθρωποι και μηχανές 1. Φτιάξε μου ένα σδερένιο άνθρωπο 2. Μηχανές του μέλλοντος 3. Το ηλιακό λεωφορείο 4. Στο Αττικό Μετρό Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες	Τεχνολογικά-επιστημονικά επιτεύγματα.	Κατευθυντικός Λόγος: Επιχειρηματολογία Οδηγία Εγκυκλοπαιδικά κείμενα, διαφημιστικά έντυπα, άρθρα εφημερίδων, απλές τεχνικές περιγραφές, πληροφορογραφικά-επεξηγηματικά σκίτσα, κόμικς, λογοτεχνικά κείμενα, οδηγία μέσων μαζικής μεταφοράς.	<ul style="list-style-type: none"> • να εκφράζει και να αιχμητά τη γνώμη του για γεγονότα, • να συντάσσει οδηγίες, • να διατυπώνει ερωτήσεις για τη συλλογή πληροφοριών, • να συντάσσει ανακοινώσεις, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο Παρατατικός της ενεργητικής φωνής (εμπέδοση), • Προστακτική Αορίστου, • Μέτοχές ενεργητικής φωνής, • Ορθογραφία καταλήξεων μετοχών (-ώντας/-οντας), • Διάκριση άρθρων από τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών, • Οριστικό και αόριστο άρθρο, • Λεξιλόγιο (ομώνυμα, παραγωγή λέξεων), • Παράγραφος, πλαγιόπλοιο.

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
<p>2.5 Πορτάζω και θυμάρι</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να 'μουν του σταβλου εν' άχυρο 2. Να τα παύμει; 3. Αποκριές 4. Η καταστροφή των Ψαρών 5. Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες</p>	<p>Ιστορικά και θρησκευτικά γεγονότα: Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Απόκριες, ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, η Ελληνική Επανάσταση.</p>	<p>Αναφορικός Λόγος: Αφήγηση Περιγραφή</p> <p>Λογοτεχνικά κείμενα, μαρτυρίες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να συγκεντρώνει πληροφορίες για τα ήθη και τα έθιμα μιας περιοχής. • να αφηγείται τη συμμετοχή του σε συγκεκριμένες εορταστικές εκδηλώσεις. • να εκφράζει τη γνώμη του για την εικαστική δημιουργία. 	<p>ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ</p>
<p>3.1 Ήτανε μια φορά...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Τα ταξίδια του παππού μου 2. Τα ταξίδια του παππού μου (συνέχεια) 3. Μια αληθινή ιστορία 4. Στο νησί του Αιόλου 5. Γεια σου χαρά σου Βενετιά <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες</p>	<p>Φανταστικά ταξίδια. Περίπετες. Διαγενεακές σχέσεις.</p>	<p>Αναφορικός Λόγος: Αφήγηση (Ε)</p> <p>Λογοτεχνικά κείμενα, κείμενα επιστημονικής φωνητικής, διαφημιστικά, πληροφοριακοί πίνακες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να αποδίδει περιληπτικά το νόημα ενός κειμένου. • να πτλοφορεί παραγράφους. • να συνθέτει αφήγηση με φανταστικά και πραγματικά στοιχεία. • να εκφράζει τη συναισθηματική του αντίδραση σε μια αφήγηση. • να κάνει προβλέψεις για την εξέλιξη της πλοκής μιας ιστορίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κύρια εθνικά ονόματα. • Το επίθετο πολύς. • Διάκριση Παρατατικού και Αορίστου (εμπέδωση). • Διάκριση Μέλλοντα Εξακολουθητικού και Μέλλοντα Στιγμιαίου (εμπέδωση). • Ρήματα σε -φω. • Λεξιλόγιο (οικονομικές λέξεις, συνώνυμα). • Μεταφορική σημασία λέξεων-φράσεων. • Παραγράφος, πλαιοτίτλοι.

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ				
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
3.2 Του κόσμου το ψωμί 1. Το πιο γλυκό ψωμί 2. Το πιο γλυκό ψωμί (συνέχεια) 3. Ψωμί 4. Καλή φρεζή! 5. Ο Καραγκιόζης φούφουρης	Λαϊκός πολιτισμός, Αγροτικές εργασίες – παραδοσιακά επαγγέλματα, Υγιεινές διατροφικές συνήθειες.	Αφήγηση (Ε) Περιγραφή (Ε) Οδηγία (Ε) Επιχειρηματολογία (Ε) Λαϊκά παραμύθια, παροιμίες, λαϊκό θέατρο, μαρτυρίες, λεζάντες, διαγραμματικοί πίνακες, πληροφοριακά κείμενα.	<ul style="list-style-type: none"> • να διατυπώνει, προφορικά και γραπτά, σε πλήσιο λόγο, ένα διάλογο που ακούσε. • να αφηγείται μια ιστορία σε αλληλεπίδραση με τα μέλη μιας ομάδας. • να επιχειρηματολογεί αξιοποιώντας πληροφορίες από ενημερωτικά κείμενα. • να χρησιμοποιεί σωστά τους ρηματικούς χρόνους στην αφήγηση ενός περιστατικού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Θηλυκά ουσιαστικά σε -ισσα. • Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ειο. • Ευθύς και πλάγιος λόγος. • Ο υπερθετικός βαθμός των επιθέτων. • Επιφωνήματα. • Σημεία στίξης (διπλή τελεία, εισαγωγικά, θαυμαστικό). • Λεξιλόγιο (σημασία λέξεων, αντίθετα, σύνθετες λέξεις). • Μεταφορική σημασία φράσεων. • Υποκοριστικά
3.3 Όλοι μια αγκαλιά 1. Του κόσμου τα παιδιά 2. Βοηθάμε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας 3. Η πτήση των γερανών 4. Ένα παιδί γράφει στο Θεό	Εθελοντισμός – Εθελοντικές οργανώσεις. Ειρήνη. Δικαιώματα του παιδιού.	Αφήγηση (Ε) Περιγραφή (Ε) Οδηγία (Ε) Επιχειρηματολογία (Ε) Λογοτεχνικά κείμενα, οδηγίες, μαρτυρίες, πίνακες, έντυπο ενημερωτικό υλικό εθελοντικών οργανώσεων.	<ul style="list-style-type: none"> • να διατυπώνει προβλήματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα του παιδιού και να προτείνει λύσεις. • να εκφράζει φιλεργητικά (γλωσσικά και εικονικά) μηνύματα. • να παράγει προφορικές και γραπτές αναστροφές με χρήση δοσμένου πληροφοριακού υλικού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμητικά επίθετα. • Επαιζημένες προτάσεις. • Αρκτικόλεξα. • Λεξιλόγιο (σημασία λέξεων, αντίθετα, σύνθετες λέξεις).
3.4 Πιστά και Ξενοιασιά 1. Πισχα, Κυριου Πισχά! 2. Ο Μπάης με τα στεφάνια 3. Το καλοκαίρι	Ήθη και έθιμα του Πισχα. Φυλακτρία (Πρωτομαγιά). Καλοκαιρινές διακοπές.	Αφήγηση (Ε) Οδηγία (Ε) Λογοτεχνικά κείμενα, μαρτυρίες, καταλόγοι.	<ul style="list-style-type: none"> • να αναφέρει ήθη και έθιμα. • να εκφράζει τις εντυπώσεις του από μια επίσκεψη στη φύση. • να περιγράφει ένα ομαδικό παιχνίδι. 	
Προτεινόμενη Διάρκεια: 14 διδακτικές ώρες				
3.4 Πιστή και Ξενοιασιά 1. Πισχα, Κυριου Πισχά! 2. Ο Μπάης με τα στεφάνια 3. Το καλοκαίρι				
Προτεινόμενη Διάρκεια: 6 διδακτικές ώρες				

(Ε): Στο τρίτο τεύχος εμπνέονται περαιτέρω η δομή και η λεξιμορφωτική των κειμενικών ειδών που αποτέλεσαν αντικείμενο ρητής διδασκαλίας στα δύο προηγούμενα τεύχη.

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΑΣΙΕΣ

Α' ΤΕΥΧΟΣ	Β' ΤΕΥΧΟΣ	Γ' ΤΕΥΧΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ένταξη στην ομάδα. • Καθοδηγούμενη συμμετοχή σε ασκήσεις και δραστηριότητες. • Εκτέλεση εργασιών, αφού έχει προηγηθεί αλληλεπίδραση στην ομάδα. • Ταξινόμηση εμπειριών και παρατηρήσεων. • Οργάνωση δραστηριοτήτων σε συνεργασία με την ομάδα. • Χρήση εννοιολογικών χαρτών για την καλύτερη επεξεργασία και κατανόηση των κειμένων. • Διερεύνηση εκφραστικών μέσων (δραματοποίηση, γλώσσα του σώματος). • Ανάγνωση εικονικών κειμένων (φωτογραφιών, σχεδιαγραμμάτων κ.ά.). • Ανάγνωση παράλληλων κειμένων για την άντληση πληροφοριών. • Επίλυση προβλήματος με διερεύνηση των αιτιών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αφηγηματικά παιχνίδια (ο μαθητής ως δημιουργός της συνέχειας μιας ιστορίας). • Διαδικασίες οργάνωσης και συμμετοχής σε καλλιτεχνικά δρώμενα με έμφαση σε λογοτεχνικά είδη λόγου (θεατρικό κείμενο, προετοιμασία ενός θεατρικού ρόλου). • Πρωτοβάθμια εξοικείωση με τον έντυπο λόγο σχολικών εφημερίδων (γλώσσα και ΜΜΕ). • Αυτορυθμιζόμενη συμμετοχή σε ασκήσεις και δραστηριότητες. • Συνθεση απομυκτών και ομαδικών φακέλων εργασιών. • Αξιοποίηση της εμπειρίας χρηστικών κειμένων σε κοινωνικές εκδηλώσεις (λ.χ. προσκλήσεις κ.ά.). • Ταξινόμηση – σύγκριση, εύρεση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα σε μύθους, αντικείμενα, αφηγηματικά συμβάντα. • Καλλιτεχνικές κατασκευές (κολάζ, ζωγραφική) και ελεύθερη έκφραση αισθητικών χρήσεων για αυτές. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αφήγηση σε αλληλεπίδραση με τα μέλη μιας ομάδας. • Ταξινόμηση και αξιολόγηση πληροφοριών. • Διαχείριση καλλιτεχνικής έκφρασης. • Διοργάνωση διαφημιστικής καμπάνιας. • Αξιοποίηση της εξέλιξης της τεχνικής σε σχέση με τα παραγόμενα προϊόντα. • Ψυχοκινητικές δεξιότητες για εκφραστικό λόγο (λ.χ. κατασκευή Θεάτρου Σκιών). • Οργανωσιακές δεξιότητες στη διαχείριση της σχολικής καντίνας (λ.χ. με στόχο την υγιεινή διατροφή των μαθητών). • Διοργάνωση πρωτοβάθμιας έρευνας (λ.χ. συνταξη ερωτηματολογίων και συνεντεύξεις με αρτοποιούς). • Οργάνωση εθελοντικών πρωτοβουλιών. • Επλογή τρόπων παρέμβασης σε κοινωνικά προβλήματα. • Συμμετοχή σε δίκτυα αλληλεγγύης.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

- **Αντίθετα** (1.2.2 Β.Μ./2.1.1 Β.Μ./2.2.3 Β.Μ./2.1.2 Τ.Ε./3.2.1 Β.Μ./3.2.4 Β.Μ./3.3.2 Β.Μ.)
- **Αντωνυμίες**
Προσωπικές (2.2.1 Β.Μ./1.6.1 Τ.Ε.)
Κτητικές (2.2.3 Β.Μ./1.6.3 Τ.Ε.)
- **Άρθρα**
 1. Οριστικό άρθρο (1.1.4 Τ.Ε.)
 2. Αόριστο άρθρο (1.3.2 Β.Μ./1.3.2 Τ.Ε.)
 3. Διάκριση άρθρων *της* και *πς* (1.3.3 Β.Μ./1.3.3 Τ.Ε.)
 4. Διάκριση οριστικού – αόριστου (2.4.1 Β.Μ./2.2.1 Τ.Ε.)
 5. Διάκριση άρθρων – προσωπικών αντωνυμιών (2.4.1 Β.Μ./2.2.1 Τ.Ε.)
- **Αρκτικόλεξα** (2.1.3 Β.Μ./3.3.2 Β.Μ.)
- **Ελλειπτικές προτάσεις** (1.5.3 Τ.Ε.)
- **Επίθετα**
 1. Γένη (1.2.3 Τ.Ε.)
 2. Λειτουργία (1.2.3 Β.Μ./1.2.3 Τ.Ε./1.3.2 Τ.Ε./1.3.5 Τ.Ε./2.2.3 Β.Μ./3.1.2 Β.Μ./3.2.1 Β.Μ./3.3.4 Β.Μ.)
 3. Παραθετικά (1.2.4 Τ.Ε./2.1.3 Β.Μ./1.5.3 Τ.Ε./2.4.1 Τ.Ε.)
 4. Το επίθετο *πολύς* (3.1.2 Β.Μ./2.3.2 Τ.Ε.)
 5. Αριθμητικά επίθετα (3.3.3 Β.Μ./2.5.3 Τ.Ε.)
- **Επιρρήματα**
Τοπικά (1.2.4 Τ.Ε.)
- **Επιφωνήματα** (3.2.5 Β.Μ./2.4.5 Τ.Ε.)
- **Ευθύς – πλάγιος λόγος** (3.2.1 Β.Μ./2.4.1 Τ.Ε.)
- **Οικογένειες λέξεων** (1.1.5 Β.Μ./1.3.3 Β.Μ./2.1.2 Β.Μ./3.1.2 Β.Μ.)
- **Ομώνυμα** (2.4.4 Β.Μ.)
- **Ουσιαστικά**
 1. Διάκριση ουσιαστικών από ρήματα (1.1.3 Τ.Ε.)
 2. Κύρια ονόματα (1.2.1 Β.Μ./1.2.1 Τ.Ε./3.1.3 Β.Μ./2.3.3 Τ.Ε./3.1.5 Β.Μ.)
 3. Ενικός – Πληθυντικός (1.1.4 Τ.Ε./1.1.5 Τ.Ε./1.2.3 Τ.Ε./1.3.2 Τ.Ε./1.4.1 Τ.Ε./2.4.3 Τ.Ε.)
 4. Γένος (1.1.4 Τ.Ε./1.3.2 Τ.Ε.)
 5. Κλίση ουσιαστικών γενικά (1.1.5 Τ.Ε.)
 6. Ονομαστική (1.1.4 Τ.Ε.)
 7. Γενική (1.2.3 Β.Μ./1.2.3 Τ.Ε.)
 8. Αιτιατική (1.3.2 Β.Μ./1.3.2 Τ.Ε.)
 9. Κλητική (1.3.2 Τ.Ε.)
 10. Κλιτικό παράδειγμα ουδέτερου σε -ο (1.4.1 Τ.Ε.)
 11. Ουδέτερα σε -ι και -ο (1.4.1 Τ.Ε.)
 12. Ουδέτερα σε -είο (3.2.5 Β.Μ.)
 13. Θηλυκά σε -ισσα (2.4.1 Τ.Ε.)
- **Πάθη φωνηέντων** (1.3.1 Β.Μ./1.3.1 Τ.Ε.)
- **Παράγραφος** (1.1.4 Β.Μ./1.1.4 Τ.Ε./1.3.2 Β.Μ./1.3.5 Β.Μ./2.4.4 Β.Μ./3.1.1 Β.Μ./3.1.2 Β.Μ./3.1.3 Β.Μ.)
- **Παράγωγα επίθετα από ουσιαστικά** (2.4.1 Β.Μ.)
- **Ρήματα**
 1. Κλίση (1.2.1 Β.Μ./1.2.1 Τ.Ε.)
 2. Διάκριση ρημάτων σε -ω και -μαι (1.2.2 Β.Μ.)
 3. Βοηθητικό ρήμα είμαι (1.2.1 Β.Μ./1.2.1 Τ.Ε.)
 4. Αόριστος – Παρατατικός του είμαι (1.5.2 Τ.Ε.)
 5. Ενεστώτας ενεργητικής – παθητικής (1.2.2 Β.Μ./1.2.2 Τ.Ε./1.5.3 Τ.Ε.)
 6. Ρήματα σε -ίζω (1.4.1 Τ.Ε.)
 7. Ρήματα σε -ώνω (1.4.2 Τ.Ε.)
 8. Ρήματα σε -άβω (3.1.1 Β.Μ.)
 9. Αόριστος (2.1.2 Β.Μ./1.5.2 Τ.Ε./2.3.1 Τ.Ε.)
 10. Παρατατικός (2.1.2 Β.Μ./1.5.2 Τ.Ε./1.6.3 Τ.Ε./2.2.2 Τ.Ε./2.3.1 Τ.Ε./2.4.3 Τ.Ε.)
 11. Μέλλοντας Εξακ. (2.3.1 Β.Μ./2.1.1 Τ.Ε./2.3.4 Τ.Ε.)
 12. Μέλλοντας Στιγμαίος (2.3.1 Β.Μ./2.1.1 Τ.Ε./2.2.1 Τ.Ε./2.3.4 Τ.Ε.)
 13. Προστακτική Ενεστώτα – Αορίστου (2.1.2 Τ.Ε./2.2.1 Τ.Ε./2.2.3 Τ.Ε./2.4.4 Β.Μ.)
 14. Μετοχές ενεργητικής (2.4.4 Β.Μ./2.2.4 Τ.Ε.)
- **Σημεία στίξης /ορθογραφικά σημάδια**
 1. Τελεία (1.1.4 Τ.Ε./1.3.4 Τ.Ε.)
 2. Κόμμα (1.3.4 Β.Μ./1.3.4 Τ.Ε./1.5.2 Τ.Ε.)
 3. Ερωτηματικό (1.1.2 Τ.Ε./2.1.5 Τ.Ε.)
 4. Θαυμαστικό (2.1.4 Τ.Ε./2.4.5 Τ.Ε.)
 5. Παύλα (2.3.5 Β.Μ./2.1.5 Τ.Ε.)
 6. Αποσιωπητικά (1.3.4 Β.Μ./1.3.4 Τ.Ε.)
 7. Εισαγωγικά (3.2.2 Β.Μ./2.4.2 Τ.Ε.)
 8. Διπλή τελεία (3.2.2 Β.Μ./2.4.2 Τ.Ε.)
 9. Απόστροφος (1.3.1 Β.Μ./1.3.1 Τ.Ε.)
- **Συλλαβισμός** (1.2.3 Β.Μ./1.6.2 Τ.Ε./2.2.2 Β.Μ.)
- **Σύνδεσμοι**
Χρονικοί (1.5.2 Τ.Ε.)
Αιτιολογικοί (1.5.2 Τ.Ε.)
- **Σύνθετες λέξεις** (1.2.2 Β.Μ./1.4.2 Τ.Ε./2.1.2 Β.Μ./2.2.5 Β.Μ./2.3.2 Β.Μ./2.3.3 Β.Μ./2.3.4 Β.Μ./3.1.3 Β.Μ./3.1.4 Β.Μ./3.2.3 Β.Μ./3.3.4 Β.Μ.)
- **Συνώνυμα** (1.3.1 Β.Μ./1.3.5 Β.Μ./1.4.1 Β.Μ./2.3.5 Β.Μ./3.1.3 Β.Μ./3.1.4 Β.Μ./3.3.4 Β.Μ.)
- **Σχήματα λόγου**
Παρομοίωση (1.3.1 Τ.Ε./1.3.5 Τ.Ε.)
Προσωποποίηση (2.2.2 Β.Μ.)
- **Τελικό -v** (1.4.3 Β.Μ./1.4.3 Τ.Ε.)
- **Τονισμός** (1.4.3 Τ.Ε./1.4.3 Β.Μ./1.6.1 Τ.Ε./2.2.2 Β.Μ./2.3.4 Β.Μ./2.1.4 Τ.Ε./2.1.5 Τ.Ε.)
- **Τοποθέτηση λέξεων σε αλφαθητική σειρά** (1.1.4 Β.Μ./1.4.1 Β.Μ./1.4.3 Β.Μ./1.3.4 Β.Μ./1.3.5 Β.Μ./2.4.3 Β.Μ.)
- **Υποκοριστικά** (2.4.5 Τ.Ε.)

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται η επανάληψη των γραμματικών φαινομένων ανά θεματική ενότητα και κεφάλαιο.

Ο πρώτος αριθμός αντιστοιχεί στο τεύχος, ο δεύτερος στη θεματική ενότητα και ο τρίτος στο κεφάλαιο.

Β.Μ.: Βιβλίο Μαθητή **Τ.Ε.:** Τετράδιο Εργασιών

Οδηγίες και προτάσεις για την επεξεργασία των ενοτήτων

Α' ΤΕΥΧΟΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Στον πανοραμικό πίνακα παρουσιάζονται συνολικά οι διδακτικοί στόχοι ανά ενότητα και κατόπιν επισημαίνονται οι βασικές επιδιώξεις των δραστηριοτήτων και των ασκήσεων του κάθε κεφαλαίου. Επιπλέον οι ασκήσεις που χρήζουν περαιτέρω διευκρινίσεων, και μόνον αυτές, σχολιάζονται εδώ με συντομία. Ο στόχος του πρώτου τεύχους είναι η πρωτοβάθμια εξοικείωση των μαθητών με κείμενα που πραγματώνουν τον αναφορικό και κατευθυντικό λόγο. Ανάλογα κείμενα θα αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας στα επόμενα τεύχη.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Προτεινόμενη Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

1. Ας γνωριστούμε καλύτερα

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Διατύπωση ερωτήσεων-αποκρίσεων με σκοπό τη γνωριμία του μαθητή με τους συμμαθητές του.
- Περιγραφή του εαυτού.
- Καταγραφή σημειώσεων για τις πληροφορίες που συλλέγονται από τις ερωτο-αποκρίσεις γνωριμίας με τους συμμαθητές.
- Ρήματα σχέσης (είμαι, έχω) ανάμεσα στον περιγραφόμενο εαυτό και τους προσδιορισμούς του.
- Συλλογή πληροφοριών και καταγραφή τους σε δομημένο κείμενο-έντυπο γνωριμίας.
- Εξοικείωση με το λεξιλόγιο των κοινωνικών περιστάσεων (συστήνομαι σε κάποιον, γνωρίζομαι με κάποιον).

B.M.: Με δραστηριότητες που παραπέμπουν σε παιχνίδι, οι μαθητές παροτρύνονται να συστηθούν και να γνωριστούν καλύτερα με παλιά και νέα πρόσωπα της τάξης, συμπεριλαμβανομένου και του δασκάλου. Οι διδακτικές ενέργειες μπορούν να διαφοροποιηθούν και να εμπλουτιστούν από το δάσκαλο της τάξης.

Οι μαθητές εκφράζουν τον εαυτό τους και ταυτόχρονα ανανεώνουν ή και δημιουργούν προϋποθέσεις για σχέσεις συνεργασίας, με δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ενεργητική ακρόαση μεταξύ των παιδιών και τη διαδοχική συμμετοχή όλων. Στην κατεύθυνση αυτή λειτουργεί και η παρουσίαση του κάθε παιδιού από έναν άλλο συμμαθητή του.

Επισημαίνεται ότι με τις δραστηριότητες αυτές δίνεται η δυνατότητα να περιγραφεί/ συστηθεί ο βιολογικός εαυτός (φυσικά χαρακτηριστικά), ο κοινωνικός εαυτός που αφορά μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση («είμαι μαθητής της Γ' τάξης Δημοτικού», «είμαι από την Ουκρανία»), ο ψυχολογικός εαυτός («είμαι πεισματάρης», «συmpαθώ-αντιπαθώ, «μου αρέσει – δε μου αρέσει το Χ») και ο καθολικός εαυτός («είμαι ένα παιδί»). Οι διαστάσεις αυτές εξαρτώνται από τις συνθήκες που δημιουργούνται στην ομάδα της τάξης, λ.χ. από το πόσο ο μαθητής νιώθει ασφαλής στο σχολικό περιβάλλον κ.ά. Για το λόγο αυτό ο δάσκαλος πρέπει να είναι εξαιρετικά προσεκτικός με τέτοιου είδους δραστηριότητες και είναι θεμιτό να συμμετάσχει και ο ίδιος σε αυτές συστήνοντας τον εαυτό του.

Στο επίπεδο της λεξικογραμματικής τα παιδιά εξοικειώνονται επικοινωνιακά με τη χρήση των ρημάτων σχέσης (είμαι και έχω) ανάμεσα στον περιγραφόμενο εαυτό και τους προσδιορισμούς του.

Για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων πρέπει να υπάρχουν στην τάξη μικρά χρωματιστά χαρτόνια ή χαρτιά. Οι κάρτες των παιδιών μπορούν να αναρτηθούν στην τάξη.

T.E.: Η άσκ. 1 δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να συμπληρώσει ένα κατευθυνόμενο ατομικό δελτίο και να εισαχθεί έτσι στην παραγωγή γραπτού λόγου. Τα παιδιά παρουσιάζουν στην τάξη στοιχεία της «ταυτότη-

τάς» τους, ανακοινώνοντας προσωπικές τους προτιμήσεις και επιθυμίες. Πριν από τη γραπτή άσκηση είναι καλό να έχει προηγηθεί προφορικά η συμπλήρωση του ατομικού δελτίου.

Στην άσκ. 2 συσχετίζουν το εικονικό και το γλωσσικό στοιχείο του αινίγματος που παρατίθεται και καλούνται με βάση το δοσμένο υπόδειγμα να συστηθούν, συντάσσοντας ένα δικό τους αίνιγμα που θα παραπέμπει σε κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του χαρακτήρα ή της εμφάνισής τους. Οι μαθητές λειτουργούν αφαιρετικά για να γράψουν το αίνιγμα. Το παράδειγμα με την εικόνα θα τους βοηθήσει. Οι μαθητές, για την παραγωγή του αινίγματος, ταιριάζουν ένα χαρακτηριστικό της εμφάνισής τους με κάτι από όσα δήλωσαν ότι τους αρέσουν στο ατομικό δελτίο.

Για την υλοποίηση δραστηριοτήτων της επόμενης ενότητας, ο δάσκαλος ζητά από τα παιδιά να φέρουν για την επόμενη μέρα πράγματα που έχουν φυλάξει από τις διακοπές τους (φωτογραφίες, καρτ ποστάλ, μικρά ενθυμήματα, εισιτήρια κτλ.) για να δημιουργήσουν μια γωνιά αφιερωμένη στις διακοπές.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.1

Πάλι μαζί!

Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες

Στην πρώτη ενότητα του πρώτου τεύχους οι μαθητές εξοικειώνονται σταδιακά με την κυρίαρχη δομή του εκπαιδευτικού υλικού, η οποία αναπτύσσεται, στην τυπική της μορφή, στην επόμενη ενότητα. Η ενότητα αυτή εισάγει (πρωτοβάθμια εξοικείωση) τους μαθητές σε αφηγηματικά και περιγραφικά κείμενα που πραγματώνουν τον αναφορικό λόγο.

1. Θαλασσινό σχολείο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εξοικείωση με τις διαδικασίες της λογοτεχνικής γραφής.
- Ευαισθητοποίηση στις διαδικασίες αναπλαισίωσης του πραγματικού κόσμου στο φανταστικό χώρο της ποιητικής γραφής.
- Εισαγωγή στοιχείων του φανταστικού κόσμου στον πραγματικό κόσμο της εμπειρίας των μαθητών μέσω της προφορικής αφήγησης μιας ιστορίας.
- Παραγωγή γραπτού λόγου ενταγμένη σε δραστηριότητα της τάξης.
- Παραγωγή απαντήσεων σε συγκεκριμένες ερωτήσεις γύρω από μια θεματικά εστιασμένη δραστηριότητα.
- Χρήση λέξεων σε λογοτεχνικό περικείμενο.

Β.Μ.: Κατά την επεξεργασία του ποιήματος, ο δάσκαλος, ανάμεσα σε άλλα, καθοδηγεί τους μαθητές να αναγνωρίσουν τη φωνή που παρουσιάζει το ποίημα και να διακρίνουν τα πραγματικά από τα φανταστικά στοιχεία του ποιήματος.

Σκοπός της άσκ. 3 είναι τα παιδιά να αντιληφθούν ότι στο ποίημα ο πραγματικός κόσμος του σχολείου αναπλαισιώνεται στον ποιητικό κόσμο του θαλασσινού σχολείου.

Με την άσκ. 4 τα παιδιά εισάγονται στην έννοια της συνεργασίας με την ομάδα και εμπεδώνουν τη σχέση πραγματικότητας και φαντασίας, καθώς αναδιηγούνται ιστορίες από τις διακοπές τους προσθέτοντας κάτι που δεν είναι αληθινό. Μαθαίνουν επίσης να διατυπώνουν ερωτήσεις για να ανακαλύψουν αν μια πληροφορία είναι αληθινή ή όχι.

Στην άσκ. 5 τα παιδιά αντιγράφουν τους στίχους με προσοχή και επιμέλεια στο χώρο που δίνεται και δε χρησιμοποιούν τετράδιο αντιγραφής.

T.E.: Για τη δραστηριότητα της άσκ. 2 ο δάσκαλος επισημαίνει στα παιδιά ότι το κείμενό τους θα καθαρογραφεί σε μια κάρτα ή σε ένα κομμάτι χαρτί και πως απαιτείται να θεωρήσουν τις γραμμές της άσκησης ως πρόχειρο, όπου επιτρέπεται να κάνουν συμπληρώσεις και διορθώσεις.

Στη δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης, ο δάσκαλος επισημαίνει ότι δεν υπάρχει σωστή και λάθος συμπλήρωση και καλεί τους μαθητές να αποτιμήσουν την προσπάθειά τους με ειλικρίνεια.

2. Επιστροφή στα θρανία!

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εξοικείωση με τη σχέση ανάμεσα στα εικονικά (φωτογραφία) και γλωσσικά κείμενα (συνοδευτικά πληροφοριακά κείμενα και λεζάντες σε φωτογραφίες).
- Εντοπισμός διαφορών και ομοιοτήτων που προκύπτουν από την ενεργητική και κριτική επεξεργασία των εικόνων και των κειμένων που τις συνοδεύουν.
- Συγγραφή λεζάντας σε δοσμένο φωτογραφικό υλικό σχετικό με τη θεματική περιοχή του κεφαλαίου.
- Οργάνωση και συγγραφή ερωτήσεων για συλλογή πληροφοριών γύρω από ένα θέμα.

B.M.: Τα παιδιά με αφορμή το φωτογραφικό υλικό συγκρίνουν τάξεις και σχολεία του κόσμου.

Συμπληρωματικές πληροφορίες φωτογραφίας 4

Ορισμένοι μαθητές απομακρυσμένων περιοχών της Αυστραλίας, οι οποίοι ζουν πολλά χιλιόμετρα μακριά από το κοντινότερο σχολείο, διδάσκονται κατ' οίκον, συνήθως υπό την εποπτεία των γονέων τους. Μέσω ταχυδρομείου λαμβάνουν διδακτικό υλικό και στέλνουν τις εργασίες τους. Επικοινωνούν κάθε πρωί με τους εξ αποστάσεως δασκάλους τους μέσω ασυρμάτου και ενίοτε μέσω τηλεφώνου και φαξ. Ορισμένες φορές το χρόνο συγκεντρώνονται για εκδηλώσεις, σεμινάρια ή εκδρομές. Τελευταία, όλο και περισσότεροι μαθητές αποκτούν πρόσβαση σε υπολογιστές με δορυφορική σύνδεση.

Με την άσκ. 1 επιδιώκεται η περιγραφή μέσω σύγκρισης διαφορετικών χώρων. Εν προκειμένω, η σύγκριση της τυπικής τάξης ενός ελληνικού σχολείου με την ιδιαίτερη τάξη από το Μπανγκλαντές προσφέρει το επικοινωνιακό πλαίσιο, ώστε η περιγραφή του ξεχωριστού χώρου να γίνει μέσω της σύγκρισης με ένα χώρο που κατά τεκμήριο είναι γνωστός στους μαθητές. Εδώ οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες ομοιότητα – διαφορά στο χώρο-χρόνο πραγματώνονται στο επικοινωνιακό πλαίσιο παραγωγής περιγραφικού προφορικού λόγου.

Στην άσκ. 4 με την τιτλοφόρηση των φωτογραφιών οι μαθητές ασκούνται στο συσχετισμό ανάμεσα στο γλωσσικό και το εικονικό μέρος. Για τη δημιουργία του τίτλου, μπορούν οι μαθητές να αξιοποιήσουν το συνοδευτικό κείμενο κάθε φωτογραφίας αλλά και στοιχεία που προέκυψαν από τη συζήτηση στην τάξη με αφορμή τις εικόνες.

T.E.: Στην άσκ. 1 οι μαθητές ασκούνται στη συγκέντρωση και σύνταξη ερωτήσεων/αποριών, αφού έχει προηγηθεί συζήτηση. Για να αποφευχθεί η συμπλήρωση της άσκησης από κάποια μόνο παιδιά, ο δάσκαλος τονίζει ότι τα μέλη της ομάδας πρέπει να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση και να απαντούν εναλλάξ.

Με την άσκ. 1 έχουμε παραγωγή ερωτηματικών προτάσεων που προέρχονται από το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο της ομαδικής συνεργασίας, με σκοπό την καταγραφή ερωτήσεων για συνέντευξη ή/και άντληση πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό πραγματώνονται γλωσσικά οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες της αλληλεπίδρασης και της οργάνωσης του τρόπου άντλησης πληροφοριών.

3. Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα στο παλαιότερο και το σημερινό σχολείο. • Περιγραφή μέσω σύγκρισης στο χρόνο και στο χώρο. • Προετοιμασία της διάκρισης των γραμματικών κατηγοριών ρήματα – ουσιαστικά, μέσα από τη συντακτική διάκριση θέμα – σχόλιο σε απλές προτάσεις. • Εξοικείωση με τη διάκριση ουσιαστικά – ρήματα. • Διατύπωση ερωτήσεων με χρήση ερωτηματικών λέξεων για ένα συγκεκριμένο πληροφοριακό σκοπό.

Β.Μ.: Με την άσκ. 1 οι μαθητές περιγράφουν την τάξη τους συγκρίνοντάς τη με άλλες. Έτσι καθοδηγούνται οι μαθητές στην περιγραφή ενός πραγματικού χώρου, για την οποία ο δάσκαλος είναι καλό να τους βοηθήσει μέσω μιας επιλεγμένης από τον ίδιο χωρικής ακολουθίας (από πάνω προς τα κάτω ή από δεξιά προς τα αριστερά κ.ά.) (βλ. Μητσοικοπούλου, Β., «Λόγος/Κείμενο, Περιγραφή», στο δικτυακό τόπο www.komvos.edu.gr). Είναι καλό ο δάσκαλος να σημειώσει στον πίνακα λέξεις και φράσεις που λειτουργούν ως τοπικοί δείκτες, όπως τα τοπικά επιρρήματα, δίχως να κάνει αναφορά στη γραμματική κατηγορία.

Με αφορμή το απόσπασμα του αναγνωστικού *Τα ψηλά βουνά*, μπορεί να γίνει αναφορά στο πολυτονικό σύστημα. Το κείμενο που παρατίθεται θα διδαχθεί στην τρίτη ενότητα του πρώτου τεύχους του Βιβλίου Μαθητή.

Τ.Ε.: Στις ασκ. 1-6 οι μαθητές διακρίνουν το ονοματικό και το ρηματικό σύνολο και εξοικειώνονται με τους όρους ουσιαστικό – ρήμα, ενώ η ορολογία θέμα – σχόλιο προσεγγίζεται μόνο διαισθητικά.

Επισημαίνεται πως η διάκριση *θέμα – σχόλιο* αποτελεί ένα θεωρητικό εργαλείο με το οποίο ο δάσκαλος μπορεί να καταδείξει, σε επόμενα κεφάλαια, στους μαθητές τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο υποκείμενο και το κατηγορήμα, καθώς στη θέση του θέματος έχουμε πάντα τη δοσμένη πληροφορία, ενώ στη θέση του σχολίου έχουμε τη νέα πληροφορία. Αυτό το λειτουργικό εργαλείο μπορεί να διευθετήσει και επικοινωνιακές περιστάσεις κατά τις οποίες παράγονται προτάσεις όπως «Είδες το Γιάννη;» (Ο Γιάννης γνωστή πληροφορία για αυτόν που λέει και για αυτόν που ακούει την ερώτηση) – «Το Γιάννη... Δεν ήρθε σήμερα» (στο ασύνδετο αυτό σχήμα, η αιτιατική πτώση στη θέση του θέματος επαναβεβαιώνει για τον ομιλητή ότι πρόκειται για το Γιάννη που γνωρίζουν και οι δύο συνομιλητές, ενώ το σχόλιο δίνει τη νέα πληροφορία).

Με τις ασκ. 2 και 3 ο δάσκαλος συζητά με τους μαθητές τι προβλήματα υπάρχουν στην επικοινωνία ενός νοήματος, όταν απουσιάζουν τα ουσιαστικά ή τα ρήματα αντίστοιχα.

Αύριο Ανθολόγιο: Νώντας Έλατος, Ένας περίπατος στην πόλη

4. Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Περιγραφή χώρου μέσα από γλωσσικό και εικονικό κείμενο (χρηστικό – περιγραφικό κείμενο στο δικτυακό τόπο του συγκεκριμένου σχολείου). • Δομή της περιγραφής χώρου. • Γένος και αριθμός των ουσιαστικών στην ονομαστική πτώση. • Εξοικείωση με την παραγραφοποίηση ενός κειμένου. • Προφορική περιγραφή χώρου. • Διατύπωση προτάσεων αισθητικής βελτίωσης ενός χώρου. • Περιγραφή οικείου χώρου σε συνδυασμό με φωτογραφικό υλικό. • Χρήση θεματικού λεξιλογίου. • Προετοιμασία για τη χρήση λεξικού: κατάταξη λέξεων σε αλφαβητική σειρά.

Β.Μ.: Οι μαθητές μπορούν να γνωρίσουν καλύτερα το Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://dim-trikal.ima.sch.gr>.

Στην άσκ. 6 ο δάσκαλος βοηθάει τα παιδιά να ψάξουν μια λέξη (π.χ. κυλικείο) στο μαθητικό λεξικό για να αρχίζουν να εξοικειώνονται με τις απαραίτητες δεξιότητες που θα διδαχθούν συστηματικότερα στη συνέχεια.

Τ.Ε.: Στην άσκ. 1 τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν στο κείμενο τις αριθμημένες παραγράφους με τους τίτλους τους. Εκτός της βασικής στίξης, οι μαθητές ασκούνται στον εντοπισμό και στην αλλαγή επαναλαμβανόμενων λέξεων, δεξιότητα που ο δάσκαλος υπενθυμίζει στους μαθητές για να την εφαρμόσουν κατά την παραγωγή γραπτού λόγου (άσκ. 5).

Στην άσκ. 1, είναι καλό ο δάσκαλος να επισημάνει την τιτλοφόρηση των παραγράφων για να εξοικειώσει τους μαθητές με τη δομή μιας περιγραφής χώρου, πριν αντικαταστήσει τα ρήματα σχέσης. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τη μεταφορά μιας κάμερας που κινηματογραφεί όσα διαβάζει ο μαθητής στο κείμενο. Η περιγραφή αποτελεί μια επικοινωνιακή πρακτική για την απεικόνιση του χώρου και η κάμερα της περιγραφής κινείται από μακριά / εξωτερικά (γενική εικόνα), προσεγγίζει και εστιάζει σε συγκεκριμένα υποσύνολα χώρου ή αντικείμενα, επιλέγοντας τις λεπτομέρειές τους.

Η άσκ. 5 μπορεί να συνδυαστεί με φωτογράφιση από τους μαθητές των σχολικών χώρων που προτιμούν. Λαμβάνουμε υπόψη ότι η διαδικασία της φωτογράφισης ή και της επίσκεψης του σχολικού χώρου που επιλέγουν να περιγράψουν οι μαθητές πλαισιώνει επικοινωνιακά τη συγκεκριμένη περιγραφή, ώστε να καθοδηγηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου που θα αφορά την περιγραφή πραγματικού χώρου. Επισημαίνεται πως αν αυτό δε συμβεί, τότε πρόκειται για περιγραφή ενός χώρου φανταστικού ή ανοίκειου, ενός συμβολικού χώρου, και αυτό καταργεί το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο της άσκησης.

5. Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εισαγωγή στο κειμενικό είδος της αφήγησης.
- Αναγνώριση και κριτική των ηρώων μιας ιστορίας και του επεισοδίου στο οποίο επικεντρώνεται η αφήγηση.
- Αισθητοποίηση του κλιτικού συστήματος των ουσιαστικών, χωρίς αναφορά σε πτώσεις και σχετικούς όρους.
- Παρέμβαση του μαθητή σε δοσμένη αφήγηση με συγγραφή ενός νέου αφηγηματικού επεισοδίου.
- Σημασιολόγηση μεταφορικών εκφράσεων από τα συμφραζόμενα.
- Ορισμοί λέξεων.

Β.Μ.: Με την άσκ. 6 οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι δεν αποτελεί επιτρεπτή συμπεριφορά τα όσα κάνουν οι δίδυμοι. Με την παραγωγή λόγου στο Τετράδιο Εργασιών (άσκ. 3) οι μαθητές παρεμβαίνουν στην ιστορία και διαμορφώνουν την αλληλουχία εκείνων των αφηγηματικών επεισοδίων / συμβάντων που θα αποκαλύψουν τις πράξεις των διδύμων.

Με την άσκ. 9 οι μαθητές διαισθητικά ανακαλύπτουν ότι η απόδοση της σημασίας μιας λέξης, ο ορισμός δηλαδή της λέξης, αποτελεί ένα σύντομο περιγραφικό κείμενο, στο οποίο έννοιες συσχετίζονται μεταξύ τους και για να ορίσει κανείς τη μία πρέπει να βλέπει την εννοιολογική της σύνδεση με την προηγούμενη και την επόμενη.

Τ.Ε.: Με την άσκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στη σύγκριση με βάση δεδομένα. Πρόκειται για μια άσκηση στην οποία ο δάσκαλος είναι σημαντικό να τονίσει τα βήματα με τα οποία οι μαθητές θα εργαστούν: συγκέντρωση όλων των στοιχείων του προγράμματος της τάξης, μέτρηση των ωρών του προγράμματος, σύγκριση και ταξινόμηση των μαθημάτων με κριτήριο τις ώρες που τα μαθήματα διδάσκονται. Οι απαντήσεις των μαθητών αποτελούν ένα κείμενο αναφοράς που τους βοηθά να αυτοοργανωθούν. Με τη δραστηριότητα αυτή οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες οργάνωση και ταξινόμηση πραγματώνονται γλωσσικά, καθώς μετατρέπονται σε παραμέτρους επικοινωνιακού πλαισίου, που οδηγεί με τη σειρά του στην παραγωγή συγκεκριμένων προτάσεων / κειμένων.

Στην άσκ. 3 τα δύο σενάρια που παρατίθενται μπορεί να μη ληφθούν υπόψη και τα παιδιά ανά δύο ή ανά ομάδες να επινοήσουν δικές τους λύσεις στο πρόβλημα. Επισημαίνεται ότι με τη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές εξοικειώνονται με ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους της αφήγησης (για τη δομή της αφήγησης βλ. σελ. 37), ότι δηλαδή αφήγηση είναι μια σειρά συμβάντων που θα μεταβάλουν μια αρχική κατάσταση. Η αφηγηματική λειτουργία της αλλαγής στο χρόνο μπορεί να εμπεδωθεί και με μια συζήτηση στην τάξη για τη μεταβολή της στάσης και των συναισθημάτων των διδύμων, όταν το «πάθημα τους έγινε μάθημα».

Καλό είναι να επεξεργαστούν οι μαθητές την παραγωγή γραπτού λόγου σε ξεχωριστή ώρα. Στην άσκηση παρέχεται ένα πλαίσιο στήριξης του μαθητή με βοηθητικές ερωτήσεις σχετικά με τη σειρά των γεγονότων, την εσωτερική δομή του κειμένου αλλά και την έκτασή του. Το κείμενο μπορεί να γραφτεί και στο πρόχειρο. Κάποια από τα γραπτά τους μπορούν να βελτιωθούν ομαδικά στον πίνακα, ώστε τα παιδιά να ασκούνται σε τεχνικές ετεροδιόρθωσης και αυτοδιόρθωσης.

6. Ένα αστείο περιστατικό

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

•Κειμενικό είδος αφήγησης. •Εξοικείωση με τη δομή αφήγησης επεισοδίου μέσω εικόνων. •Μετατροπή της εικονογραφημένης αφήγησης σε συνεχή λόγο. •Προφορική και γραπτή αφήγηση εικονογραφημένου επεισοδίου με ελεύθερη επιλογή της λύσης του.

Β.Μ.: Με τη χρήση εικόνων που αναπαριστούν την εξέλιξη ενός αστείου περιστατικού σε σχολικό χώρο άθλησης, τα παιδιά καλούνται να αφηγηθούν την ιστορία και να τη συμπληρώσουν τόσο λεκτικά όσο και με σκίτσο. Ο δάσκαλος με κατάλληλες ερωτήσεις (π.χ. τι έχει συμβεί μεταξύ της 1ης και 2ης εικόνας;) βοηθά τους μαθητές να προχωρήσουν πέρα από την ολιγόλογη περιγραφή των στιγμιότυπων και να κατανοήσουν ότι υπάρχει συνεχής δράση.

Η προσπάθεια γραπτής απόδοσης της παραπάνω ιστορίας θα γίνει στο πρόχειρο του μαθητή. Μπορεί επίσης να γίνει και ομαδική συνεργασία για το ποια ομάδα θα επινοήσει το πιο συναρπαστικό ή πιο παράδοξο τέλος.

Αύριο Ανθολόγιο: Θέτη Χορτιάτη, Λούνα Παρκ, παπούλη μου!

(Το κείμενο συνδέεται θεματικά με την ενότητα 1.2)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Το θεματικό λεξιλόγιο της πρώτης ενότητας αντιγράφεται από τους μαθητές σε επιμέρους κατηγορίες. Οι μαθητές μπορούν να προσθέσουν στο λεξιλόγιο και δικές τους λέξεις.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.2

Στο σπίτι και στη γειτονιά**Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες**

Στην προηγούμενη ενότητα οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν στην περιγραφή χώρου (Κεφ. «Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας») και στην πρωτοβάθμια κατανόηση αφηγημένων ιστοριών. Η αφήγηση θα αποτελέσει αντικείμενο ρητής διδασκαλίας στο επόμενο τεύχος.

Στην παρούσα θεματική ενότητα η περιγραφή, το κειμενικό είδος του αναφορικού λόγου, αποτελεί αντικείμενο ρητής διδασκαλίας. Οι μαθητές ασκούνται και στον εκφραστικό λόγο, ο οποίος διατρέχει όλες τις θεματικές ενότητες, καθώς και στις γλωσσικές δραστηριότητες επίλυσης προβλήματος.

Η εμπέδωση του κειμενικού είδους της περιγραφής συνεχίζεται και στην τρίτη θεματική ενότητα.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

(βλ. Knapp & Watkins 1994 και Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, www.komvos.edu.gr)

Η περιγραφή

Η περιγραφή είναι το πιο διαδεδομένο είδος λόγου που καθιστά δυνατή την κατηγοριοποίηση πλήθους εμπειριών και αποτελεί βασική κειμενική δεξιότητα που αποκτά το παιδί αρκετά νωρίς. Αυτό το είδος λόγου χρησιμοποιείται όταν περιγράφουμε πρόσωπα, ζώα, πράγματα ή τοποθεσίες, όταν σκιαγραφούμε την προσωπικότητα του ήρωα μιας ιστορίας.

Η δομή

Υπάρχουν πολλοί τρόποι περιγραφής. Αν και η δομή της ποικίλλει, στην αρχή συνήθως ονομάζει κανείς αυτό που πρόκειται να περιγράψει, έπειτα προσπαθεί να το κατηγοριοποιήσει, κατόπιν αναφέρεται στα μέρη και τα χαρακτηριστικά τους, στη συμπεριφορά, στη λειτουργία τους κ.ο.κ. Οι προτάσεις και οι παράγραφοι στην περιγραφή είναι θεματικά προσανατολισμένες.

ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ

λ.χ. Τα δελφίνια είναι θηλαστικά.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ – ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΘΕ ΜΕΡΟΥΣ**ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ Ή ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ****Η γραμματική**

- Οι ορισμοί ανήκουν στο κειμενικό είδος της περιγραφής. Στους ορισμούς ή στην περιγραφή χαρακτηριστικών χρησιμοποιείται **Ενεστώτας**.
- Τα ρήματα σχέσης, **είμαι και έχω**, χρησιμοποιούνται όταν κατηγοριοποιούμε και περιγράφουμε την εμφάνιση/ιδιότητες και τα μέρη/λειτουργίες. Π.χ: Το δωμάτιό μου είναι ευρύχωρο. Έχει μεγάλα φωτεινά παράθυρα.
- Τα **ρήματα δράσης** είναι απαραίτητα όταν περιγράφονται συμπεριφορές, συνήθειες και λειτουργίες.
- Στην περιγραφή είναι χαρακτηριστική η λειτουργία του **επιθέτου**. Το επίθετο περιγράφει το ουσιαστικό που προσδιορίζει, αποδίδοντας του χαρακτηριστικά και ιδιότητες.

- Στην περιγραφή χώρου, οι μαθητές πρέπει να εξοικειώνονται με τις λέξεις οι οποίες προσανατολίζουν τον αναγνώστη στο χώρο που περιγράφεται (επιρρηματικοί προσδιορισμοί τόπου).
- **Οι αντωνυμίες** συντελούν στον τρόπο με τον οποίο εισάγεται η νέα πληροφορία, διατηρείται και επεκτείνεται στο κείμενο.

1. Αγαπητό μου ημερολόγιο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναφορά ενός προβλήματος (θέμα – αιτία – προτάσεις επίλυσης) μέσω της προσωπικής ημερολογιακής γραφής (εκφραστικός λόγος) • Αναγνώριση και γραφή κύριων ονομάτων. • Εξοικείωση με το κλιτικό σύστημα των ρημάτων. • Κλίση βοηθητικού ρήματος είμαι στον Ενεστώτα. • Γραφή ημερολογίου. • Χρήση και σημασιολόγηση μεταφορικών εκφράσεων.

B.M.: Στην άσκ. 1 ο δάσκαλος βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν το ιδιαίτερο ύφος στη γραφή του ημερολογίου. Μπορεί ακόμη να επισημάνει τη δομή του ημερολογίου.

T.E.: Στην άσκ. 3 ο δάσκαλος συζητά με τους μαθητές το ύφος στη συγγραφή ημερολογίων. Μπορεί να τους διαβάσει ανάλογα κείμενα.

2. Η φίλη μας η Αργυρώ

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Με αφορμή το κείμενο, ο δάσκαλος θίγει το θέμα της ετερότητας και του σεβασμού των παιδιών με ειδικές ανάγκες και παρακινεί τους μαθητές να ανακαλύψουν πόσο όμοιοι και πόσο ξεχωριστοί είναι και οι ίδιοι. • Διάκριση ρημάτων σε ενεργητικά και παθητικά (-ω, -ομαι/-μαι). • Ορθογράφηση των ρηματικών καταλήξεων. • Κλίση της οριστικής Ενεστώτα ενεργητικών και παθητικών ρημάτων. • Σύνθεση λέξεων.

B.M.: Στην άσκ. 1 ο δάσκαλος βοηθά τους μαθητές να καταλάβουν τη φωνή που μιλάει στο κείμενο διαβάζοντας τις τρεις τελευταίες σειρές.

Με την άσκ. 2 επιδιώκεται να αντιληφθούν οι μαθητές τη δομή του κειμένου (φράσεις με ρήματα που φανερώνουν δράση και φράσεις με ρήματα που φανερώνουν συναισθήματα).

Πρόσθετες δραστηριότητες και πληροφοριακό υλικό για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες υπάρχουν στο κεφάλαιο «Ένα σχολείο για όλα τα παιδιά» στους τόμους:

ΥΠΕΠΘ – Π.Ι., *Βλέπω το σημερινό κόσμο. «Πολυθεματικό» βιβλίο Δημοτικού σχολείου για την ευέλικτη ζωή*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001.

ΥΠΕΠΘ – Π.Ι., *Βλέπω το σημερινό κόσμο. Δημιουργικές-διαθεματικές δραστηριότητες για την ευέλικτη ζωή του Δημοτικού σχολείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001.

T.E.: Η άσκ. 5 αναφέρεται σε μια σημαντική διαδικασία για την παραγωγή περιγραφής προσώπου. Προσφέρεται η δυνατότητα στο μαθητή να παρουσιάσει σε λίστες εκείνα τα στοιχεία που μπορούν να συνθέσουν την περιγραφή ενός αγαπημένου φιλικού του προσώπου. Η κάθε λίστα αποτελεί και μια παράγραφο

της παραγωγής γραπτού λόγου. Ο δάσκαλος μπορεί να συμπληρώσει με κατάλληλες ερωτήσεις την ονοματοθεσία, λ.χ. πώς λέγεται ο φίλος σου και ενδεχομένως κάποια σημαντικά για το μαθητή εξωτερικά χαρακτηριστικά. Μπορεί στη συνέχεια να καλέσει τους μαθητές της κάθε ομάδας να συνθέσουν στο πρόχειρο μια παρουσίαση του φίλου τους, ορίζοντας για τα μέλη κάθε ομάδας μια διαφορετική επικοινωνιακή συνθήκη-σκοπό. Για παράδειγμα ο μαθητής μιας ομάδας να παρουσιάσει έτσι το φίλο του, ώστε ο δάσκαλος, αν τον δει στο σχολείο ή στη γειτονιά, να μπορεί να τον αναγνωρίσει (έμφαση στην εξωτερική περιγραφή) ή για τους μαθητές μιας άλλης ομάδας ο σκοπός μπορεί να είναι η περιγραφή/παρουσίαση του φίλου, ούτως ώστε ο αναγνώστης-μαθητής να συμπεράνει τις ομοιότητες και τις διαφορές τους (έμφαση στην περιγραφή με σύγκριση).

Επισημαίνεται επίσης ότι η διατύπωση των ερωτήσεων ανά στήλη, στην άσκ. 5, παραπέμπει σε χαρακτηριστικά του φιλικού προσώπου ή της σχέσης του με το μαθητή που παρουσιάζουν κάποια σταθερότητα στο χρόνο, γι' αυτό εξάλλου είναι και χαρακτηριστικά. Δίνεται έτσι η δυνατότητα στους μαθητές να εξοικειωθούν περισσότερο με τη χρήση του Ενεστώτα για να περιγράψουν κάτι (γνώρισμα, συνήθεια κ.ά.) που λειτουργεί ως χαρακτηριστικό στα περιγραφικά κείμενα. Η περιγραφή δεν εξαρτάται από τη διάσταση του χρόνου, όπως η αφήγηση. Δεν αποδίδει την αιτία της αλλαγής αλλά τα αποτελέσματα. Γι' αυτό και ασκήσεις επόμενων κεφαλαίων καλούν τους μαθητές να περιγράψουν κάτι πριν και ύστερα από μια παρέμβαση ή ένα γεγονός που άλλαξε/μεταμόρφωσε λ.χ. ένα χώρο ή τις συνήθειες ενός προσώπου (βλ. Μητσοπούλου, Β., ό.π.).

3. Τα παιδικά μου παιχνίδια

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Περιγραφή αντικειμένων και προσώπων.
- Δραστηριότητες ταξινόμησης.
- Γενική πτώση των ουσιαστικών.
- Εντοπισμός επιθέτων και εξοικείωση με τη λειτουργία τους στο κειμενικό είδος της περιγραφής.
- Γραπτή και προφορική περιγραφή αντικειμένου εντός επικοινωνιακού πλαισίου (τι περιγράφεται, από πόσα μέρη αποτελείται, ποια είναι τα χαρακτηριστικά του).
- Ενταξη λέξεων σε σημασιολογικά πεδία (οικογένεια λέξεων).

Β.Μ.: Με τις ασκ. 5 και 6 οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη λειτουργία του επιθέτου σε περιγραφικά κείμενα. Οι ασκήσεις αυτές μπορούν να συσχετιστούν με την άσκ. 4 του Τετραδίου Εργασιών. Στα περιγραφικά κείμενα αφθονούν οι διαδικασίες προσδιορισμού των ονομάτων από επίθετα, τα οποία αποδίδουν χαρακτηριστικά και ιδιότητες της μορφής ή του περιεχομένου στο προσδιοριζόμενο αντικείμενο, πρόσωπο, κατάσταση ή φαινόμενο.

Τ.Ε.: Η άσκ. 6 είναι προαιρετική. Με την άσκ. 7 ο μαθητής εμπεδώνει τη δομή μιας τυπικής περιγραφής αντικειμένου. Επιπλέον αντιλαμβάνεται ότι η εικόνα και το γλωσσικό κείμενο που τη συνοδεύει δεν παρουσιάζουν τις ίδιες πληροφορίες για το ίδιο πράγμα.

Για την υλοποίηση των ασκ. 6 & 8 ο δάσκαλος υπενθυμίζει στους μαθητές να φέρουν την επόμενη μέρα στο σχολείο κομμάτια από συλλογές και ένα αγαπημένο τους παιχνίδι.

Οι δραστηριότητες 6 έως 8 θα πραγματοποιηθούν σε ξεχωριστό δώρο.

Αύριο Ανθολόγιο: Παντελής Καλιότσος, Ένας αλλιότικος ποδοσφαιρικός αγώνας

4. Στη νέα μας γειτονιά

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Περιγραφή χώρου. • Διαγραμματική απεικόνιση του περιεχομένου μιας περιγραφής. • Χρήση τοπικών επιρρημάτων προσανατολισμού στο χώρο. • Χρήση παραθετικών επιθέτων. • Περιγραφή-παρουσίαση ενός οικείου χώρου. • Ένταξη των κατάλληλων σημασιολογικά λέξεων σε κείμενα.

Β.Μ.: Στην άσκ. 3 οι μαθητές εντοπίζουν και ομαδοποιούν τις κύριες πληροφορίες του κειμένου σε διάγραμμα, διαδικασία που διευκολύνει και την περιληπτική απόδοση του κειμένου.

Τ.Ε.: Στην άσκ. 3 ο δάσκαλος μπορεί να επινοήσει νέες διαδρομές για τα πρόσωπα της γειτονιάς, ώστε οι μαθητές να ασκηθούν στον προσανατολισμό μέσω της χρήσης τοπικών επιρρημάτων. Είναι ακόμα μια καλή ευκαιρία να δώσει ο δάσκαλος έναν κατάλογο ρημάτων που χρησιμοποιούνται σε ανάλογες επικοινωνιακές καταστάσεις (π.χ. προχωρώ, διασχίζω, στρίβω κ.ά.).

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Το λεξιλόγιο της 2ης ενότητας λειτουργεί και ως επαναληπτική άσκηση ορθογραφίας και αυτοδιόρθωσης. Οι μαθητές συμπληρώνουν πρώτα τα γράμματα που λείπουν από τη στήλη των ουσιαστικών και στη συνέχεια διπλώνοντας τη σελίδα προς τα αριστερά ελέγχουν και διορθώνουν τυχόν λάθη. Σε επόμενη φάση συμπληρώνουν τις λέξεις της δεξιάς στήλης και ελέγχουν την ορθή γραφή τους γυρίζοντας τη σελίδα και διπλώνοντάς την προς τα δεξιά.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.3

Στη γη και στη θάλασσα

Προτεινόμενη Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες

Ρητή διδασκαλία της περιγραφής.

1. Σπίτι με κήπον

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Βιωματική επεξεργασία του ποιητικού λόγου. • Περιγραφή συμβολικού χώρου στον ποιητικό λόγο. • Η χρήση των επιθέτων. • Η παρομοίωση. • Η χρήση της αποστροφού. • Γραπτή περιγραφή οικείου χώρου. • Συνώνυμες λέξεις.

Β.Μ.: Οι ασκ. 7-10 αποτελούν διάφορες φάσεις της εξέλιξης μιας δραματοποίησης.

Προκείμενο: Τα ζώα του ποιήματος ζουν σ' ένα εξοχικό σπίτι, όπως περιγράφεται στο ποίημα.

Πρόβλημα: Ύστερα από χρόνια ο πληθυσμός των ζώων έχει αυξηθεί και ο ιδιοκτήτης του σπιτιού θέλει να μεταφέρει ορισμένα ζώα σε άλλο μέρος.

Ρόλοι: Τα ζώα του σπιτιού, ο ιδιοκτήτης.

Τεχνικές: Καθοδηγημένη φαντασία, παντομίμα, αυτοσχεδιασμός, συζήτηση στη γενική συνέλευση, ανάγνωση εν χορώ.

Βασικός στόχος της άσκ. 7 είναι η προετοιμασία των μαθητών για να βιώσουν καλύτερα το ρόλο του ζώου που έχουν επιλέξει να υποδυθούν. Ο δάσκαλος μπορεί να δώσει τις παρακάτω οδηγίες όταν οι μαθητές θα κλείσουν τα μάτια τους:

- Η κάθε ομάδα έχει επιλέξει από ένα ζώο. Είμαστε, λοιπόν, με τη φαντασία μας αυτά τα ζώακια. Φανταστείτε: Πώς είναι η μορφή σας; Πώς είναι το στόμα σας; Πώς είναι τα πόδια σας; Τι χρώμα έχει το τρίχωμά σας; Πώς ακούγεται η φωνή σας; Πώς κινείστε; (Σε κάθε ερώτηση ο δάσκαλος κάνει μία μικρή παύση. Οι μαθητές είναι ακίνητοι.)
- Ανοιξτε τα μάτια σας. Βρίσκεστε σ' ένα μεγάλο καταπράσινο κήπο ενός εξοχικού σπιτιού. Είναι πρωί και μόλις έχετε ξυπνήσει. Κινηθείτε ελεύθερα και απολαύστε τη φύση. Πώς τρώτε το πρωινό σας; (Παρουσιάζεται από όλους τους μαθητές ταυτόχρονα με παντομίμα).

Οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να συνοδεύονται και από κατάλληλη μουσική υπόκρουση (π.χ. η Ανοιξη του Vivaldi).

- Μόλις χτυπήσω με τα χέρια μου παλαμάκια εμφανίζεται ένας εχθρός σας. Προσπαθήστε να κρυφτείτε (παντομίμα).

Στην άσκ. 8 η κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της αυτοσχεδιασμό.

Στην άσκ. 9 οι μαθητές παραμένουν στο ρόλο τους και οργανώνουν τη γενική τους συνέλευση. Στόχος μας είναι η καλλιέργεια του άμεσου διαλόγου κατά τον οποίο ο ένας μαθητής απευθύνεται στο συμμαθητή του χωρίς τη μεσολάβηση του δασκάλου. Ο δάσκαλος σε αυτή τη δραστηριότητα θα μπορούσε να είναι ένας απλός παρατηρητής της συνέλευσης και με αυτόν το ρόλο να παρεμβαίνει, αν δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα κατά τη διεξαγωγή του διαλόγου. Μπορεί να διευκολύνει τα παιδιά στην εκλογή του προέδρου της συνέλευσης, να βοηθήσει τον πρόεδρο να συντονίσει τη συζήτηση, αλλά δε συμμετέχει προτείνοντας λύσεις.

Στην άσκ. 10 η κάθε ομάδα παραδίδει το κείμενο των προτάσεων της στο δάσκαλο-ιδιοκτήτη του κήπου. Κατά την παράδοση, οι μαθητές της κάθε ομάδας μπορούν να διαβάζουν όλοι μαζί εν χορώ το κείμενό τους, δημιουργώντας ένα τελετουργικό σκηνικό.

T.E.: Με την άσκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στη λειτουργική χρήση του επιθέτου, όταν αυτό αποδίδει έμφαση σε ένα χαρακτηριστικό του ουσιαστικού (συμπλήρωμα του επιθέτου με πρόθεση ή με σχήμα λόγου, λ.χ. παρομοίωση).

Η δομή του ποιήματος του Καβάφη μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να γράψουν το δικό τους ποίημα στην άσκ. 3. Επισημαίνεται ότι πρόκειται για την περιγραφή ενός δωματίου που δεν είναι πραγματική εμπειρία του μαθητή, αλλά αποτελεί μια προσδοκία του, το δωμάτιο που ονειρεύεται να έχει. Στην περίπτωση αυτή έχουμε να κάνουμε με περιγραφή ενός συμβολικού χώρου. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό οι μαθητές να υποβοηθούνται από το δάσκαλο, ώστε να ακολουθούν μια λογική ακολουθία (από το όλο στο μέρος, από την απλή γενικευμένη εικόνα σε πιο σύνθετες λεπτομέρειες κ.ά.).

2. Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Περιγραφή ζώου (περιγραφή εξωτερικών χαρακτηριστικών και συμπεριφοράς). • Τιτλοφόρηση παραγράφων για την ανάδειξη της δομής μιας περιγραφής. • Χρήση αόριστου άρθρου. • Αναγνώριση της αιτιατικής πτώσης των ουσιαστικών. • Εμπέδωση της δομής της περιγραφής ζώου εντός επικοινωνιακού πλαισίου με την παραγωγή γραπτών κειμένων. • Σχήματα λόγου σε κοινωνικές περιστάσεις.

B.M.: Με τις ασκ. 1-4 ο μαθητής εξοικειώνεται με την αναγνώριση της δομής σε μία περιγραφή, καθώς επίσης και με τη λειτουργία των επιθέτων σε αυτήν. Με την άσκ. 5 ο μαθητής καλείται να αλλάξει το περιε-

χόμενο της περιγραφής, αφού έχουν αλλάξει και οι συνθήκες διαβίωσης του γάτου. Με τον τρόπο αυτό εξοικειώνεται ο μαθητής με την αλλαγή περιεχομένου και δομής του κειμενικού είδους της περιγραφής, όταν αλλάζουν τα στοιχεία του επικοινωνιακού πλαισίου.

Τ.Ε.: Με τις ασκ. 1 και 2 οι μαθητές διαισθητικά ανακαλύπτουν ότι κάθε κειμενικό είδος, εν προκειμένω η περιγραφή, πραγματώνεται επικοινωνιακά με διαφορετικούς κειμενικούς τύπους (π.χ. λογοτεχνική περιγραφή, αγγελίες, ανακοίνωση κ.ά.).

Τα κείμενα και οι συνοδευτικές εικόνες των παιδιών της άσκ. 7 μπορούν να γίνουν ένα βιβλίο για τη βιβλιοθήκη του σχολείου ή της τάξης. Ο δάσκαλος οφείλει να επισημάνει στα παιδιά ότι τα κείμενα πρέπει να βελτιωθούν και να καθαρογραφούν, ενώ θα μπορούσε να δημιουργήσει και δικές του ασκήσεις σύμφωνα με τις οποίες, για διαφορετικούς σκοπούς, δίνεται έμφαση σε διαφορετικά σημεία της δομής της περιγραφής, λ.χ. ποια στοιχεία στην περιγραφή του αγαπημένου ζώου θα μπορούσε να παραλείψει ο μαθητής, αν του ζητούσε κανείς να περιγράψει τα ελαττώματα αυτού του ζώου, που ωστόσο ο μαθητής τα βρίσκει συμπαθή.

Αύριο Ανθολόγιο: Ντάιαν Σέλντον, Το τραγούδι της φάλαινας

3. Οι ακροβάτες της θάλασσας

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εμπέδωση της περιγραφής ζώου ως προς τη δομή και το περιεχόμενο.
- Άντληση πληροφοριών για το ίδιο θέμα από περιγραφικά και αφηγηματικά κείμενα.
- Περιληπτική απόδοση βασικών σημείων του κειμένου.
- Συμπλήρωση δομημένου εντύπου (χρηστικά κείμενα).
- Διάκριση και σωστή χρήση των ομόηχων άρθρων της και τις.
- Επιλογή της κατάλληλης σημασίας ανάλογα με τα συμφοραζόμενα.

Β.Μ.: Με την άσκ. 2 οι μαθητές ανακαλύπτουν τη λειτουργία της περιγραφής μιας συμπεριφοράς σε πληροφοριακά και αφηγηματικά κείμενα. Με τον τρόπο αυτό γίνεται εμφανές και στο δάσκαλο ότι τα κείμενα στην καθημερινή επικοινωνία είναι συνήθως πολυγενετικά, δηλαδή δε συναντώνται με την τυπική μορφή του κάθε κειμενικού είδους. Επιπλέον η άσκηση αυτή δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές διαισθητικά να ανακαλύψουν τη διάκριση ανάμεσα στα πληροφοριακά κείμενα και στα κείμενα των ΜΜΕ (διάκριση που θα γίνει αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας στο δεύτερο τεύχος).

Τ.Ε.: Η άσκ. 2 βοηθάει τους μαθητές να εντοπίζουν και να καταγράφουν τα κύρια σημεία σε ένα πληροφοριακό κείμενο.

Η άσκ. 3 είναι προαιρετική και λειτουργεί ως πρόταση προς το δάσκαλο και τους μαθητές, ώστε να επεκτείνουν τις γνώσεις τους γύρω από το κειμενικό είδος της περιγραφής.

4. Γη και θάλασσα

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εξοικείωση με την περιγραφή στην ποιητική γλώσσα.
- Αναγνώριση και χρήση κόμματος και αποσιωπητικών.
- Αναπαραγωγή γνωστής δομής δοσμένου ποιήματος με διαφορετικό περιεχόμενο.
- Συσχέτιση εικονικού κειμένου και λέξεων/εκφράσεων.

Β.Μ.: Για τη διδακτική προσέγγιση νεωτερικών ποιημάτων χρήσιμο είναι ο μαθητής να αξιοποιήσει την ει-

κονοποία τους: να εντοπίσει, δηλαδή, τις λέξεις-φράσεις-στίχους που δημιουργούν αισθητικές εντυπώσεις (οπτικές, ηχητικές, απτικές, οσφρητικές, γευστικές). Η άσκ. 1 λειτουργεί στην κατεύθυνση αυτή, ώστε ο μαθητής να εντοπίσει τις οπτικές και ηχητικές εικόνες του ποιήματος.

Συμπληρωματικές πληροφορίες στην άσκ. 2

Τα χέλια ξεκινούν το ταξίδι τους από τη Θάλασσα των Σαργασών, στην Καραϊβική. Ύστερα από ένα ταξίδι 7 χιλιάδων χιλιομέτρων περνούν τα στενά του Γιβραλτάρ, διασκορπίζονται στη Μεσόγειο και φτάνουν στις εκβολές των ποταμών. Εκεί ξεκινούν την καινούρια τους ζωή ως ψάρια του γλυκού νερού. Αναπλέουν σε ποτάμια και φτάνουν σε βάλτους, λίμνες και ρυάκια. Ύστερα από 8, καμιά φορά και 15 χρόνια, το βιολογικό ρολόι ωθεί τα χέλια να επιστρέψουν στη Θάλασσα των Σαργασών για να ζευγαρώσουν προτού πεθάνουν.

T.E.: Με την άσκ. 3 ο μαθητής επιλέγει το θέμα του και χρησιμοποιεί την παρομοίωση για να το παρουσιάσει στις διάφορες εποχές του χρόνου. Με τον τρόπο αυτό προετοιμάζει τους στίχους ενός ενιαίου ποιήματος, το οποίο θα γράψει στην άσκ. 4.

5. Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν στο βουνό

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Ένταξη της περιγραφής σε ένα περιηγητικό κείμενο.
- Σχέση της περιγραφής με την εστίαση του βλέμματος εκείνου που περιηγείται στο φυσικό περιβάλλον.
- Τιτλοφόρηση παραγράφων, ώστε να διακρίνονται οι θεματικές ενότητες του κειμένου.
- Χρήση συνώνυμων εκφράσεων ειδικού θεματικού λεξιλογίου.

B.M.: Με τις ασκ. 2 και 5 οι μαθητές ασκούνται στη συγκρότηση της δομής του κειμένου. Η δομή ενός κειμένου αφορά τη διάκριση των θεματικών ενοτήτων και τη σχέση που αναπτύσσουν μεταξύ τους, λ.χ. αν η μία συμπληρώνει την προηγούμενη, αν αντιτίθεται στην επόμενη ή την προηγούμενη κ.ο.κ. Για να εισαχθούν οι μαθητές στη διαδικασία εντοπισμού της δομής του κειμένου, διαδικασία που θα ολοκληρωθεί στο τρίτο τεύχος, πρέπει πρώτα να έχουν ασκηθεί στην τιτλοφόρηση των επιμέρους παραγράφων και στη συνέχεια να εντάσσουν τις παραγράφους σε ευρύτερες θεματικές ενότητες, ανάλογα με το αν διαπραγματεύονται το ίδιο θέμα, αν συμπληρώνουν όψεις του ίδιου θέματος κ.λπ.

Αύριο Ανθολόγιο: Χρήστος Μπουλώτης, Η χελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Οι μαθητές ασκούνται στη χρήση και την ορθογράφηση επιθέτων. Ο έλεγχος της ορθογραφίας μπορεί να γίνει από το μαθητή με τη βοήθεια του λεξικού ή σε συνεργασία με το διπλανό του.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.4

Ο κόσμος γύρω μας**Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες**

Σε αυτή τη θεματική ενότητα οι μαθητές εισάγονται στην ανάπτυξη της βασικής δομής του κειμενικού είδους της επιχειρηματολογίας και ασκούνται στην κατανόηση διαδικασιών και σε στρατηγικές επίλυσης προβλήματος (κατευθυντικός λόγος). Επαναλαμβάνουν και δραστηριότητες περιγραφής χώρου. Εισάγονται περαιτέρω στην αφήγηση μέσω ενός θεατρικού λόγου. Ολοκληρώνεται έτσι ο στόχος του πρώτου τεύχους, που είναι η πρωτοβάθμια εξοικείωση των μαθητών με τα κείμενα του αναφορικού και κατευθυντικού λόγου.

1. Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Επίλυση ενός προβλήματος, οργάνωση δράσεων που κάνουν διαφορετικές ομάδες για έναν κοινό σκοπό.
- Κλίση ουδέτερων ουσιαστικών σε -ο. • Ορθογραφία ουδέτερων ουσιαστικών σε -ι και -ο και ρημάτων σε -ίζω. • Διατύπωση επιχειρημάτων για την υποστήριξη μιας πρότασης. • Αντιστοίχιση συννυμμων λέξεων.

B.M.: Με τις ασκ. 1-4 ο μαθητής εμπεδώνει την αρχή ότι ο άνθρωπος μπορεί με την παρέμβασή του να βελτιώσει το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει. Επιπλέον εξοικειώνεται με τις αλλαγές ενός χώρου στο χρόνο, λ.χ. το οικόπεδο πριν και μετά την επέμβαση των παιδιών. Με την άσκ. 5 οι μαθητές εισάγονται στη βασική δομή επιχειρηματολογίας.

T.E.: Με την άσκ. 5 οι μαθητές παράγουν γραπτό λόγο με σκοπό να αιτιολογήσουν μια πρότασή τους αποτελεσματικά. Οι μαθητές προετοιμάζουν την πρότασή τους με συζήτηση στην ομάδα.

2. Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Δραματοποιημένη αφήγηση (θεατρικός διάλογος). • Αξιοποίηση δοσμένου πληροφοριακού υλικού και κατανόηση οδηγιών μιας διαδικασίας, εν προκειμένω για την ανακύκλωση. • Ορθογράφιση των ρημάτων σε -ώνω. • Γλωσσικός και εικονικός σχεδιασμός του χρηστικού κειμένου της αφίσας. • Αναγνώριση και συγγραφή της δομής θεατρικού έργου. • Ανάκληση λεξιλογίου μέσα από χαρακτηριστικές φράσεις στις οποίες χρησιμοποιείται.

B.M.: Στο κείμενο ο χαρακτήρας των ηρώων δεν προκύπτει άμεσα. Ο δάσκαλος μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να τον συμπεράνουν, αφού πρώτα αναγνωρίσουν με την άσκ. 2 τα βασικά στοιχεία του πλάνου αφήγησης μιας ιστορίας, που θα αποτελέσει το θεατρικό έργο των μαθητών της ομάδας.

Με την άσκ. 3 οι μαθητές ασκούνται στην οδηγία επισημαίνοντας τα κύρια στάδια της διαδικασίας της ανακύκλωσης. Η άσκ. 6 στηρίζεται στην παντομίμα. Θα μπορούσαν όμως οι μαθητές να πουν και κάποια λόγια, αν αυτό τους διευκολύνει. Δεν πρέπει, βέβαια, να ονοματίσουν τα αντικείμενα που παριστάνουν. Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια: ο ένας παριστάνει με το σώμα του το αντικείμενο και ο άλλος κου-

νάει τα μέλη του σώματος του πρώτου για να δείξει πώς το χρησιμοποιεί. Π.χ. ο ένας παριστάνει την εφημερίδα. Τα χέρια του είναι οι σελίδες της εφημερίδας. Ο άλλος τη διαβάζει (θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει και λόγο, π.χ. να αναγνώσει τον τίτλο μιας εφημερίδας) και κουνά τα χέρια του πρώτου για να δείξει ότι την ξεφυλλίζει.

Θα μπορούσαν να παρουσιαστούν και σε συνέχεια τα στιγμιότυπα της παραπάνω άσκησης. Π.χ. η εφημερίδα πριν γίνει σκουπίδι, η εφημερίδα σκουπίδι και τέλος η εφημερίδα μεταμορφωμένη σε τετράδιο μετά την ανακύκλωση.

Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές συνειδητοποιούν την αλλαγή της χρήσης των αντικειμένων καθώς και τις διάφορες μορφές που μπορούν να πάρουν με το πέρασμα του χρόνου. Έτσι θα μπορέσουν να σκιαγραφήσουν και να παίξουν καλύτερα τους ήρωες του κουκλοθέατρου με τα αλουμινόκουτα.

Τ.Ε.: Η άσκ. 7 είναι προαιρετική. Τα παιδιά θα ετοιμάσουν τις κούκλες τους από αλουμινόκουτα ανάλογα με το ρόλο που θα υποδυθεί το καθένα. Στη συνέχεια το κάθε παιδί θα πρέπει να σκεφτεί:

- Με ποιο τρόπο θα συστηθεί στο κοινό;
- Τι ήταν προτού γίνει σκουπίδι;
- Τι θα ήθελε να γίνει μετά την ανακύκλωση;

Πριν παρουσιάσουν τον αυτοσχεδιασμό τους, μπορούν κατά ομάδες να κάνουν πρόβα δοκιμάζοντας τους διαλόγους τους.

3. Το τετράδιο ζωγραφικής

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Ανάπτυξη επιχειρηματολογίας για τη μόλυνση του περιβάλλοντος • Χρήση του τελικού -ν στις λέξεις.
• Τονισμός των μονοσύλλαβων λέξεων ή, πού, πώς. • Διάκριση γλωσσικής και εικονικής περιγραφής τοπίου (περιγραφή με λέξεις-περιγραφή με χρώματα). • Σύνθεση λέξεων της ίδιας οικογένειας.

Β.Μ.: Το κείμενο για τη ζωγραφιά της Καίτης είναι ένα διαλογικό κείμενο, στο οποίο η Καίτη επιχειρηματολογεί για ποιο λόγο επέλεξε να ζωγραφίσει έτσι τη θάλασσα. Στο κείμενο αυτό ο διάλογος και η περιγραφή μερών της ζωγραφιάς εντάσσονται σε έναν ευρύτερο στόχο, που αφορά την επιχειρηματολογία. Με την άσκ. 4 ο μαθητής εξοικειώνεται με αλλαγές στο περιεχόμενο ενός κειμένου, όταν αλλάξουν κάποια στοιχεία του εξωκειμενικού πλαισίου. Με την άσκ. 5 ο μαθητής ασκείται στη διατύπωση επιχειρημάτων για τη μόλυνση του περιβάλλοντος.

Αύριο Ανθολόγιο: Νίκος Γκάτσος, Ο εφιάλτης της Περσεφόνης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Το θεματικό λεξιλόγιο σ' αυτή την ενότητα παρουσιάζεται μέσα από οικογένειες λέξεων. Τα παιδιά καλούνται να τοποθετήσουν τις λέξεις σε αλφαβητική σειρά προσέχοντας κάθε φορά το κοινό τμήμα των λέξεων της κάθε οικογένειας, το οποίο παρουσιάζεται με εντονότερη γραφή.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.5**Η πατρίδα μας γιορτάζει**

Προτεινόμενη Διάρκεια: 5 διδακτικές ώρες

1. Η σημαία**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Εξοικείωση με το συμβολισμό της ποιητικής γλώσσας. • Συσχετισμός των συμβόλων με τους δημόσιους χώρους.

2. Στον πόλεμο του 1940**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Εξοικείωση με τη μαρτυρία ως πηγή πληροφόρησης για ιστορικά γεγονότα. • Η λειτουργία λέξεων και φράσεων που φορτίζουν συναισθηματικά το λόγο. • Επικοινωνία με μεγαλύτερους για άντληση πληροφοριών γύρω από τα ιστορικά γεγονότα.

Αύριο Ανθολόγιο: Άλκη Ζέη, Οι Γερμανοί και οι... πρόκες

3. Για το Πολυτεχνείο**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Αποσαφήνιση όρων γύρω από την αντίθεση δημοκρατία – δικτατορία (πρωτοβάθμια προσέγγιση). • Συγκέντρωση πληροφοριών από τα κείμενα του βιβλίου ώστε να συγκροτηθεί ο βασικός αφηγηματικός πυρήνας των γεγονότων του Πολυτεχνείου. • Πρωτοβάθμια εξοικείωση με την ιστορική αφήγηση. • Αξιοποίηση της προφορικής ιστορίας-μαρτυρίας των ανθρώπων που γνωρίζουν τα γεγονότα.

Β' ΤΕΥΧΟΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Επισημαίνεται ότι στο τεύχος αυτό οι μαθητές ασκούνται στην αφήγηση (αναφορικός λόγος) και στα κειμενικά είδη της οδηγίας και της επιχειρηματολογίας (κατευθυντικός λόγος).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.1

Πολιτείες ντυμένες στα λευκά

Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες

Στην παρούσα ενότητα, η αφήγηση, κειμενικό είδος του αναφορικού λόγου, αποτελεί αντικείμενο ρητής διδασκαλίας. Το χιόνι στις ιστορίες της ενότητας συνιστά φαινόμενο που γοητεύει τα παιδιά. Επισημαίνεται ότι σε πολλές περιοχές της ορεινής Ελλάδας το χιόνι κάνει την εμφάνισή του αυτή την εποχή.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

(βλ. Knapp & Watkins 1994 και Πολίτης, Π., «Λόγος Κείμενο, Αφήγηση» στο δικτυακό τόπο www.komvos.edu.gr)

Η αφήγηση

Η αφήγηση σχετίζεται με την εξέλιξη καταστάσεων και συμβάντων στο χρόνο.

Η δομή της αφήγησης

- Προσανατολισμός: εισαγωγή στο χώρο και στο χρόνο μιας ιστορίας και σύσταση των ηρώων.
- Διαδοχή των γεγονότων στο χρόνο.
- Πρόβλημα και επίλυση του προβλήματος.
- Κατάληξη/πρόβλεψη: π.χ. «Έτσι έγινε κι από τότε κάθε μέρα...». Συχνά σε μια αφήγηση υπάρχει και η αξιολόγηση που κάνει ο αφηγητής, καθώς διατυπώνει κρίσεις για το νόημα της ιστορίας ή και για το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά των ηρώων.

Η γραμματική

- Τα ρήματα σε μια αφήγηση είναι ανάλογα της δομής. Στη διαδοχή των συμβάντων / γεγονότων έχουμε εμφάνιση ρημάτων δράσης, ρημάτων που σημαίνουν κίνηση και αλλαγή. Όταν εκφέρεται μια αξιολόγηση του αφηγητή για τα γεγονότα και τους ήρωες ή δίνεται έμφαση στις συναισθηματικές αλλαγές των αφηγηματικών προσώπων έχουμε ρήματα κρίσης, βούλησης, συναισθηματικά ρήματα κ.ο.κ.
- Ο χρόνος της αφήγησης είναι ο Αόριστος. Επισημαίνεται ότι η συνοπτική ρηματική όψη του Αορίστου προσφέρεται για την επικέντρωση της προσοχής του αναγνώστη στην αρχή της περιπέτειας. Ο Παρατατικός με την εξακολουθητική ρηματική του όψη χρησιμοποιείται στην αφήγηση, όταν επιζητείται να αποτυπωθεί η επανάληψη συνηθειών, καταστάσεων ή συμπεριφορών που ένα γεγονός θα τις θέσει σε διαδικασία αλλαγής στο χρόνο (Αόριστος). Για παράδειγμα: «Κάθε μέρα ο κύριος Γιάννης άνοιγε το περίπτερό του πρωί πρωί και καλημέριζε τα παιδιά που πήγαιναν στο σχολείο. Εκείνο το πρωί τα παιδιά είδαν το περίπτερο κλειστό. Απόρησαν. Η Φανή ρώτησε τον Κώστα...».
- Τα συμβάντα/γεγονότα και οι καταστάσεις συνδέονται μεταξύ τους είτε χρονικά, οπότε χρησιμοποιούνται χρονικά επιρρήματα ή δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις (όταν, έπειτα, μετά, κατά τη διάρκεια, ταυτόχρονα κ.ά.), είτε αιτιοκρατικά, το ένα γεγονός αποτελεί αιτία εμφάνισης του επόμενου, οπότε έχουμε τη χρήση αιτιολογικών και συμπερασματικών συνδέσμων ή αντίστοιχων δευτερευουσών προτάσεων (επειδή, γιατί, επομένως...).

1. Η πόλη χάθηκε στο χιόνι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Προσδιορισμός των αλλαγών στον εξωτερικό χώρο και στον ψυχισμό του αφηγηματικού προσώπου.
- Διάκριση παρελθοντικών – μη παρελθοντικών ρηματικών χρόνων. • Διαδικασίες αναγνωστικής πρόβλεψης. • Οργάνωση πλάνου μιας ιστορίας.

T.E.: Με τις ασκ. 1, 2, 3 οι μαθητές ασκούνται στη λειτουργία των ρηματικών χρόνων και στη χρονική σύνδεση των γεγονότων/καταστάσεων στην αφήγηση. Με την άσκ. 4, ο μαθητής έχοντας προσλάβει εκείνα τα σημεία της ιστορίας που του είναι οικεία και έχοντας ερμηνεύσει τις καταστάσεις και τα πρόσωπα σύμφωνα με το δικό του σύστημα αξιών και πεποιθήσεων, επιχειρεί να δώσει συνέχεια στην ιστορία, ακολουθώντας ένα δοσμένο πλάνο.

2. Η πόλη χάθηκε στο χιόνι (συνέχεια)

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Διάκριση των σημείων που αξιοποιεί ο αναγνώστης για τη συνέχεια μιας ιστορίας και των σημείων που επιλέγει ο λογοτέχνης (πρόσωπα, γεγονότα, κατάληξη). • Διάκριση της εξακολουθητικής όψης του Παρατατικού και της συνοπτικής όψης του Αορίστου σε μια αφήγηση (κλιτικά παραδείγματα). • Αιτιολογική και χρονική σύνδεση γεγονότων. • Παραγωγή αφήγησης με κατευθυντήριες ερωτήσεις.

B.M.: Με την άσκ.1 ο δάσκαλος οδηγεί τους μαθητές να ανακαλύψουν ποια σημεία της ιστορίας αξιοποιεί ο συγγραφέας για να δώσει τη δική του συνέχεια και να αντιληφθούν ποια είναι τα σημεία που αξιοποίησαν στη δική τους συνέχεια.

T.E.: Με την άσκ. 1 ο δάσκαλος προετοιμάζει τους μαθητές για τη διδασκαλία του κειμενικού είδους της επιχειρηματολογίας και ταυτόχρονα τους ασκεί στην αιτιακή σύνδεση συμβάντων στην αφήγηση. Με την άσκ. 2 εισάγει τους μαθητές στην υποτακτική σύνταξη των προτάσεων με σκοπό να αποδοθεί η χρονική σύνδεση συμβάντων στην αφήγηση. Στις ασκ. 1 και 2 οι μαθητές εξοικειώνονται διαισθητικά με τους συνδέσμους. Τα κείμενα της άσκ. 3 ασκούν τους μαθητές στη λειτουργία της συνοπτικής όψης του Αορίστου και της εξακολουθητικής του Παρατατικού σε μια αφήγηση.

Ο δάσκαλος φροντίζει να υπάρχουν στην τάξη βιντεοσκοπημένα ή ηχογραφημένα δελτία ειδήσεων, εφημερίδες και περιοδικά για να τα επεξεργαστούν οι μαθητές στο επόμενο κεφάλαιο, ώστε να εξοικειωθούν καλύτερα με την ειδησεογραφική αφήγηση.

3. Τόσο χιόνι δεν ξανάγινε!

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Ειδησεογραφική ενημέρωση για ένα γεγονός / φαινόμενο. • Χρήση του επιθέτου (παραθετικά). • Ελλειπτικές προτάσεις: τίτλοι έντυπης ενημέρωσης. • Οργάνωση μιας είδησης ανάλογα με το μέσο: ραδιοφωνική εκφώνηση (προφορικός λόγος), πρωτοσέλιδο σχολικής εφημερίδας (γραπτός λόγος).

B.M.: Με τις ασκ. 1-3 οι μαθητές εξοικειώνονται με την ειδησεογραφική αφήγηση στα κείμενα των ΜΜΕ. Ειδικότερα εξοικειώνονται με τους τίτλους, τις λεζάντες και συσχετίζουν τις πληροφορίες ανάμεσα στο εικονικό και το γλωσσικό κείμενο. Η άσκ. 4 ασκεί τους μαθητές στις αλλαγές που απαιτούνται σε ένα κείμενο, όταν πρόκειται να εκφωνηθεί στο ραδιόφωνο από τον αυτόπτη μάρτυρα/ρεπόρτερ (προφορικότητα).

Τ.Ε.: Με τη δραστηριότητα 5 οι μαθητές εμπεδώνουν τις διαδικασίες σύνθεσης-σύνταξης της πληροφορίας σε εφημερίδα, σύμφωνα με την προετοιμασία που έγινε στο Β.Μ.

Αύριο Ανθολόγιο: Λέο Μπουσκάλια, Η πτώση του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.2

Ιστορίες του χειμώνα

Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές ασκούνται περαιτέρω στο κειμενικό είδος της αφήγησης.

1. Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Δραματοποιημένη αφήγηση: θεατρικός διάλογος. • Χρήση των συνοδευτικών οδηγιών/πληροφοριών για τη σκηνοθεσία ενός διαλόγου. • Αδύνατοι τύποι προσωπικής αντωνυμίας. • Αντιστοίχιση γλωσσικού κειμένου και εικονικού κειμένου (δελτία καιρού). • Τροπή της δραματοποιημένης αφήγησης ανάλογα με την αισιόδοξη ή απαισιόδοξη λύση. • Επεξεργασία ενός ρόλου στη δραματοποιημένη αφήγηση.

Β.Μ.: Με την άσκ.1 οι μαθητές διακρίνουν τις σκηνικές οδηγίες μιας δραματοποιημένης αφήγησης από τον κυρίως διάλογο. Με τις ασκ. 5, 6 οι μαθητές συσχετίζουν το γλωσσικό κείμενο με σύμβολα, που παρέχουν τις ίδιες πληροφορίες.

2. Κάτω απ' το χιόνι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εντοπισμός θεμάτων στις στροφές ενός ποιήματος. • Σχήματα λόγου σε ένα ποίημα. • Κανόνες συλλαβισμού. • Παραγωγή σύντομων ποιητικών εικόνων (Χαϊκού).

Β.Μ.: Στο ποιητικό κείμενο ο μαθητής ανιχνεύει εικόνες των αισθήσεων (άσκ. 2 εικονοποιία) και ερμηνεύει τον τίτλο του ποιήματος σε σχέση με τους στίχους που αποδίδουν τη μυστική ζωή της φύσης κάτω από το χιόνι (άσκ. 1). Στις τρεις πρώτες στροφές η φύση προετοιμάζεται αθόρυβα για την άνοιξη που έρχεται στην τελευταία στροφή (άσκ. 4).

Τ.Ε.: Τα χαϊκού προσφέρονται για την παραγωγή μικρών ποιητικών δομών, στις οποίες οι ασθήσεις και τα συναισθήματα εκφράζονται γλωσσικά μέσω της ποιητικής περιγραφής εικόνων. Ο δάσκαλος ενθαρρύνει τους μαθητές κατά τη σύνθεση των δικών τους χαϊκού, επισημαίνοντας ότι δεν είναι απαραίτητο να τηρούν αυστηρά τη δομή τους (τρεις στίχοι με 17 συλλαβές: 1ος στίχος-5 συλλαβές, 2ος στίχος-7 συλλαβές, 3ος στίχος-5 συλλαβές).

3. Ο εγωιστής Γίγαντας

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Σύνδεση γεγονότων/συμβάντων της αφήγησης στο χρόνο. • Η λειτουργία της περιγραφής στην αφήγη-

ση. • Χαρακτηρισμός των αφηγηματικών προσώπων σε μια αφήγηση. • Διαδικασίες αναγνωστικής πρόβλεψης για την εξέλιξη μιας ιστορίας. • Κητικές αντωνυμίες (δυνατοί και αδύνατοι τύποι).

Β.Μ.: Ο δάσκαλος διαβάζει μεγαλόφωνα και αργά την ιστορία, ενώ τα παιδιά παρακολουθούν το κείμενο από το βιβλίο. Στην άσκ. 7 η κάθε ομάδα φαντάζεται και ανακοινώνει προφορικά στην τάξη τη συνέχεια της ιστορίας. Μετά ο δάσκαλος θα διαβάσει το υπόλοιπο κείμενο της ιστορίας του Όσκαρ Ουάιλντ, το οποίο παρατίθεται στο τέλος του βιβλίου (σελ. 86-87).

Τ.Ε.: Στην άσκ. 3 τα παιδιά μπορούν ελεύθερα να γράψουν την αλλαγή του κήπου προς την αντίθετη κατάσταση, αξιοποιώντας πληροφορίες του κειμένου που προηγείται. Έτσι οι μαθητές παρατηρούν το ρόλο μιας περιγραφής μέσα σε ένα αφηγηματικό κείμενο.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.3

Έλα στην παρέα μας!

Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες

Ρητή διδασκαλία στα κειμενικά είδη του κατευθυντικού λόγου *οδηγία και επιχειρηματολογία*.

Η οδηγία (βλ. Knapp & Watkins 1994 και Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: www.komvos.edu.gr)

Η εκτέλεση μιας μαγικερικής συνταγής, η ανεύρεση ενός συγκεκριμένου δρόμου με διάγραμμα σε μια άγνωστη περιοχή, η παρακολούθηση τεχνικών οδηγιών για να τεθεί σε λειτουργία ένα μηχάνημα κ.ά. ανήκουν στο κειμενικό είδος της οδηγίας. Ο σκοπός των οδηγιών είναι να δείξει σε κάποιον *τι να κάνει και πώς να το κάνει*.

Η δομή

Τα κείμενα που διατυπώνουν οδηγίες παρουσιάζουν γενικότερα τη δομή: Στόχος – Βήματα υλοποίησης. Το γενικό αυτό σχήμα πραγματώνεται συνήθως σε: • **κείμενα με οδηγίες διαδικασίας**, λ.χ. συνταγές, προσανατολισμός σε έναν άγνωστο χώρο, που έχουν τη δομή: Στόχος – Υλικά – Διαδικασίες εκτέλεσης. • **κείμενα μη-διαδικαστικά** που δίνουν εντολές με τη μορφή οδηγιών, λ.χ. διατύπωση κανόνων συμπεριφοράς και δράσης: «κράτησε το χέρι της μητέρας σου», «μην τρέχεις στο διάδρομο» κ.λπ.

Η γραμματική

- Γνώση σε ποιον απευθύνεται η οδηγία: **άμεσα** με τη χρήση β' προσώπου «ανακάτεψε...», «τοποθετήστε τις αποσκευές σας...» ή με τη χρήση α' προσώπου «ανακατεύουμε τη μαγιονέζα...» και **έμμεσα** με τη χρήση παθητικής σύνταξης «απαγορεύεται το κάπνισμα...», «κρίνεται απαραίτητο να έχετε προθερμάνει το φούρνο...».
- Τα ρήματα δράσης εκφράζουν τις διαδικασίες εκτέλεσης οδηγιών με χρήση της προστακτικής Ενεστώτα ή Αορίστου: π.χ. «Στρίψε αριστερά και διάσχισε...», «Ρίξε δύο ποτήρια νερό και ανακάτεψε».
- Οι χρονικοί σύνδεσμοι είναι στοιχεία που τοποθετούν τις διαδικασίες σε προτεραιότητες: «Μη γράψετε το όνομά σας πριν σας πω το πού», «Ρίξε πρώτα το μείγμα στην κατσαρόλα και ύστερα ανακάτεψε».
- Τα τροπικά επιρρήματα χρησιμοποιούνται ως δείκτες του τρόπου εκτέλεσης των όσων δηλώνουν τα ρήματα: «Αργά αργά ρίχνουμε τα υλικά και ανακατεύουμε», «Διάσχισε γρήγορα το δρόμο, όταν δεις την ένδειξη του φωτεινού σηματοδότη».

1. Αξέχαστα γενέθλια

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξακολουθητική και συνοπτική όψη των ρημάτων στο μελλοντικό χρόνο. • Μορφολογία του ρήματος σε μελλοντικό χρόνο: κλιτικό παράδειγμα. • Εμπέδωση σχηματικής δομής της επιχειρηματολογίας: Γνώμη – επιχειρήματα υπέρ/κατά – Συμπέρασμα.

B.M.: Με τον εννοιολογικό χάρτη της άσκ. 1 οι μαθητές διευκολύνονται στην πλοήγησή τους εντός του κειμένου εντοπίζοντας τα βασικά θεματικά του μέρη. Οι εννοιολογικοί χάρτες βοηθούν τους μαθητές στην αποτελεσματικότερη κατανόηση των κειμένων.

Οι μαθητές συγκρίνοντας τους πίνακες με τα κλιτικά παραδείγματα, παρατηρούν ότι ο Εξακολουθητικός Μέλλοντας σχηματίζεται από το θέμα του Ενεστώτα, ενώ ο Στιγμιαίος Μέλλοντας από το θέμα του Αορίστου.

T.E.: Με τις ασκ. 2, 3, 4 οι μαθητές ασκούνται στην εξακολουθητική και συνοπτική όψη του Μέλλοντα σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο. Επισημαίνεται ότι ο Μέλλοντας σημασιολογικά αποδίδει την πρόθεση του ομιλητή να πραγματοποιήσει μια ενέργεια (θέλω + να = θα). Με τις ασκ. 5 και 6 οι μαθητές παράγουν κείμενο στην απλούστερη δομή ενός επιχειρηματολογικού κειμένου.

2. Μικρομαγειρέματα

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναγνώριση της δομής μιας οδηγίας: *εκτελώντας συνταγές*. • Χρονική αλληλουχία των διαδικασιών μιας οδηγίας. • Αλλαγή σημασίας εκφράσεων ανάλογα με τα συμφραζόμενα.

B.M.: Στη συνταγή με τις τρουφομπαλίτσες η Σοφούλα θέτει ένα πρόβλημα μαθηματικών. Με την άσκηση αυτή δίνεται μια καλή ευκαιρία να αποτελέσουν οι συνταγές ένα πρώτο υλικό για την εξάσκηση των μαθητών στη δημιουργία και λύση προβλημάτων αριθμητικής. Με τις ασκ. 3 και 4 οι μαθητές εισάγονται στη δομή μιας οδηγίας διαδικασιών και στη λειτουργία των χρονικών και τροπικών προσδιορισμών στην εκτέλεση των οδηγιών.

T.E.: Με την άσκ. 4 οι μαθητές εξοικειώνονται με το κειμενικό είδος της οδηγίας. Επισημαίνεται ότι η εκτέλεση μιας οδηγίας ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο μπορεί να αποδίδεται με προστακτική αλλά και με τη χρήση οριστικής Μέλλοντα.

Ο δάσκαλος ειδοποιεί τους μαθητές να βρουν και να φέρουν διάφορων ειδών προσκλήσεις για να τις επεξεργαστούν στο επόμενο μάθημα.

3. Φτιάχνουμε προσκλήσεις

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Η δομή μιας πρόσκλησης ανάλογα με το θέμα της εκδήλωσης. • Οικογένεια σύνθετων λέξεων με κοινό το πρώτο συνθετικό. • Χρήση ειδικών εκφράσεων πειθούς για τη συμμετοχή σε μια εκδήλωση.

B.M.: Παράλληλα με τις προσκλήσεις του βιβλίου οι μαθητές θα παρουσιάσουν και θα επεξεργαστούν τις προσκλήσεις που έχουν φέρει οι ίδιοι.

T.E.: Με τις δραστηριότητες 1-3 οι μαθητές ασκούνται στη διαμόρφωση ενός γλωσσικού κειμένου ανάλογα με

το ποιοι εμπλέκονται, δηλ. ποιος προσκαλεί ποιον και σε τι είδους εκδήλωση. Ο δάσκαλος μπορεί να αντιπαβαβάλλει αυτές τις προσκλήσεις για να συζητηθεί στην τάξη τη διάκριση ανάμεσα στο επίσημο και φιλικό ύφος.

Αύριο Ανθολόγιο: Λίτσα Ψαραύτη, Το περιβόλι του Σαχίμ

4. Από το ημερολόγιο του Ελτόν

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Ημερολογιακή αναφορά γεγονότων.
- Δημιουργία οικογενειακών δέντρων.
- Τονισμός λέξεων.
- Δημιουργία σύνθετων λέξεων με χρήση του αχώριστου μορίου ξε-.
- Αξιοποίηση σχεδιαγράμματος στην παραγωγή κειμένου οδηγίων κίνησης στο χώρο.

Με τις δραστηριότητες του **Β.Μ.** και **Τ.Ε.** οι μαθητές εισάγονται στην κατανόηση της ετερότητας στην τάξη, μέσα όμως από αβίαστες διαδικασίες δίχως προφορικές παρεμβάσεις του δασκάλου. Η αποδοχή μάλιστα της ετερότητας γίνεται μέσα από την έμφαση στην ομοιότητα. Τονίζουμε αυτά που μας ενώνουν παραμένοντας ο καθένας ξεχωριστός και διαφορετικός. Με αφορμή την άσκ. 4 του Β.Μ. μπορούμε να θίξουμε με τους μαθητές το θέμα της μετανάστευσης συζητώντας περιπτώσεις συγγενών τους, οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει.

5. Το χαρούμενο λιβάδι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Χαρακτηρισμός συμπεριφορών και στάσεων των ηρώων μιας αφήγησης.
- Χρήση σημείων στίξης στην παραγωγή διαλόγου.
- Παρέμβαση σε μια αφήγηση με αλλαγή της λύσης της ιστορίας.
- Επιχειρηματολογία για τη θέση/στάση των ηρώων.
- Σύνθεση λέξεων με χρήση προθέσεων.
- Αντικατάσταση λέξεων με τις συνώνυμες τους σε ένα κείμενο.
- Συμπληρώματα της βασικής δομής μιας πρότασης με χρονικούς και τοπικούς επιρρηματικούς προσδιορισμούς.
- Αναδιήγηση μιας ιστορίας, όταν αλλάζουν μερικές από τις συνθήκες της.

Τ.Ε.: Με την άσκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στα επιρρηματικά τοπικά και χρονικά συμπληρώματα των προτάσεων, ενώ στην άσκ. 3 εξοικειώνονται με διαδικασίες εναλλαγής της οπτικής στην αφήγηση μιας ιστορίας (μια ιστορία αφηγημένη από έναν ουδέτερο αφηγητή, έξω από την ιστορία – ενδεχομένως ένα ζώο που ζει στο λιβάδι, μια ιστορία αφηγημένη από την οπτική μιας μαργαρίτας, μια ιστορία αφηγημένη από την οπτική της παπαρούνας – μπαίνω στη θέση του άλλου).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.4

Άνθρωποι και μηχανές

Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες

Οι μαθητές εξοικειώνονται με τις μηχανές και τα έργα των ανθρώπων που αλλάζουν την καθημερινότητα. Ασκούνται περαιτέρω στα κειμενικά είδη της οδηγίας και της επιχειρηματολογίας.

1. Φτιάξε μου ένα σιδερένιο άνθρωπο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αφηγήσεις από διαφορετικά μέρη του κόσμου. • Σημασιολογική διάκριση αδύνατου τύπου προσωπικής αντωνυμίας και άρθρου. • Εμπέδωση των τρόπων διατύπωσης της προστακτικής ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο. • Παραγωγή δραματοποιημένου διαλόγου. • Παρουσίαση οδηγιών για την κατασκευή και τη χρήση ενός παιχνιδιού.

B.M.: Με την άσκ. 5 οι μαθητές εισάγονται στη διαπραγμάτευση ενός κοινού θέματος σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.

T.E.: Με την άσκ. 1 οι μαθητές συνειδητοποιούν τη διαφορετική λειτουργία του οριστικού και αόριστου άρθρου στο λόγο. Υπενθυμίζουμε ότι η διδασκαλία των άρθρων έχει γίνει στο Α' τεύχος. Με την άσκ. 3 οι μαθητές ασκούνται στο διαφορετικό επίπεδο ύφους της προστακτικής. Ο δάσκαλος πρέπει να έχει κατά νου ότι η γραμματικοποίηση μιας σημασίας, ενός νοήματος, εν προκειμένω μιας προσταγής/εντολής, μπορεί να πραγματοποιηθεί με διαφορετικές γραμματικές υποκατηγορίες (προστακτική Αορίστου – οριστική Μέλλοντα – απρόσωπη σύνταξη). Με την άσκ. 5 ο μαθητής εντάσσει στοιχεία μιας περιγραφής αντικειμένου (βλ. Α' τεύχος) σε ένα κείμενο που εμπεριέχει και οδηγία (*παραγωγή πολυγενετικών κειμένων*).

Αύριο Ανθολόγιο: Ντιντιέ Λεβύ, Άντζελμαν

2. Μηχανές του μέλλοντος

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εικονική και γλωσσική περιγραφή ενός μηχανήματος (εμπέδωση της περιγραφής και της οδηγίας). • Εξειδίωση με τις εφευρέσεις. • Αξιοποίηση εικονικών κειμένων (κόμικς) στην παραγωγή λόγου.

B.M.: Με τις ασκ. 1-5 επιδιώκεται ο συσχετισμός του εικονικού με το γλωσσικό κείμενο. Ειδικότερα στη γελοιογραφία (εικονική αφήγηση ενός περιστατικού), η εικόνα αποτυπώνει μια διαδικασία και τα παιδιά καλούνται να την εκφράσουν γλωσσικά μέσω της δημιουργικής τους φαντασίας. Επισημαίνεται ότι το φαινόμενο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, με αξιοποίηση της δυναμικής ενέργειας του νερού, αποτελεί θεματολογία του προγράμματος σπουδών και του εκπαιδευτικού υλικού του μαθήματος «Εμείς και ο κόσμος» τόσο στη Β' όσο και στην Γ' Δημοτικού.

Ο δάσκαλος ειδοποιεί τους μαθητές να φέρουν για το επόμενο μάθημα υλικά που θα τους χρειαστούν για να φτιάξουν το ηλιακό λεωφορείο (ψαλίδια, κόλλες, παλιά περιοδικά, κουτάκια, εξαρτήματα από παιχνίδια τα οποία τους έχουν χαλάσει κ.ά.). Φροντίζει επίσης να υπάρχει στην τάξη ο δίσκος *Εδώ Λιλιπούπολη*, για να ακούσουν το τραγούδι «Το ηλιακό λεωφορείο».

3. Το ηλιακό λεωφορείο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Η σύζευξη εικόνων του πραγματικού και ποιητικού κόσμου. • Αξιοποίηση της σύνθεσης εικόνας με την τεχνική του κολάζ στη συγγραφή ενός ποιήματος. • Σύνταξη οδηγιών χρήσης μηχανήματος.

B.M.: Με την άσκ. 1 καλούνται οι μαθητές να εντοπίσουν τα φανταστικά στοιχεία του ηλιακού λεωφορείου, ώστε να προετοιμάσουν καλύτερα την απάντησή τους στην άσκ. 2.

Τ.Ε.: Με την άσκ. 2 οι μαθητές εμπεδώνουν τη διαδικασία που ξεκίνησε με το ποιητικό κείμενο «Θαλασσινό σχολείο» (Α' τεύχος) και η οποία αποσκοπεί στην εξοικείωσή τους με το χαρακτηριστικό της λογοτεχνίας να δημιουργεί νέους και πρωτότυπους συνδυασμούς από γνωστά και καθημερινά στοιχεία. Επιπλέον με τις ασκ. 3 και 4 οι μαθητές εξοικειώνονται περαιτέρω με τη σύνταξη κειμένων τα οποία συνοδεύουν μια καλλιτεχνική κατασκευή. Παράλληλα ασκούνται στο να εκφράζουν σύντομα τη γνώμη και τις εντυπώσεις τους.

Αύριο Ανθολόγιο: Μ. Κριεζή – Ρ. Καπετανάκη, Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη για το νέφος

4. Στο Απτικό Μετρό

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Επεξεργασία οδηγιών σε ένα δημόσιο έργο.
- Ορθογράφηση και χρήση της μετοχής ενεργητικού Ενεστώτα (-οντας, -ώντας).
- Ομώνυμες λέξεις.
- Σύνταξη οδηγιών – κανόνων για την κίνηση σε ένα χώρο και την αξιοποίηση συγκοινωνιακών μέσων.
- Οργάνωση μιας πρωτοβάθμιας ερευνητικής εργασίας: συγκέντρωση πληροφοριών.

Β.Μ.: Με τις ασκ. 2, 3 οι μαθητές εξοικειώνονται με διαδικασίες επιχειρηματολογίας, ενώ με τις ασκ. 4, 5 και 6 αξιοποιούν με τρόπο αποτελεσματικό κείμενα οδηγιών.

Τ.Ε.: Με την άσκ. 3 οι μαθητές εξοικειώνονται με τη νέα βασική δεξιότητα της κατανόησης πολυτροπικών κειμένων καθημερινής χρήσης (εικόνα, γλώσσα, σύμβολα). Με την άσκ. 6 οι μαθητές εισάγονται στην οργάνωση μιας διαδικασίας για συλλογή πληροφοριών και για αξιοποίησή τους στη γραπτή παρουσίαση ενός δημόσιου έργου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.5

Γιορτάζω και θυμάμαι

Προτεινόμενη Διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές οργανώνουν τις δραστηριότητές τους σε θέματα ιστορικών επετείων (25η Μαρτίου: Εθνική Παλιγγενεσία), θρησκευτικών εορτών (Χριστούγεννα, Ευαγγελισμός της Θεοτόκου). Έμφαση, επίσης, δίνεται στις εορταστικές προετοιμασίες, στα ήθη και στα έθιμα.

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εξοικείωση με την εικαστική δημιουργία.
- Συσχετισμός του γλωσσικού με το εικονικό κείμενο για το ίδιο θέμα.
- Έρευνα και καταγραφή εθίμων.
- Αξιοποίηση πληροφοριών για ιστορικά θέματα.
- Παραγωγή έμμετρων τραγουδιών, επιστολών και πληροφοριακών κειμένων για τη σχολική εφημερίδα.

4. Η καταστροφή των Ψαρών

Αύριο Ανθολόγιο: Το μικρό κλεφτόπουλο

Γ' ΤΕΥΧΟΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Στο τεύχος αυτό οι μαθητές επαναλαμβάνουν και εμπνέδνουν τα κειμενικά είδη του αναφορικού και του κατευθυντικού λόγου, με παράλληλες δραστηριότητες παραγωγής εκφραστικού-συναισθηματικού λόγου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.1

Ήτανε μια φορά...

Προτεινόμενη Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες

1. Τα ταξίδια του παππού μου

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Περιληπτική απόδοση του νοήματος. • Λειτουργία των παρελθοντικών ρηματικών χρόνων στην αφήγηση.
- Παραγωγή εκφραστικού λόγου.

B.M.: Επισημαίνεται πως ο εκπαιδευτικός πρέπει να συζητήσει με τα παιδιά ότι ο παππούς εκφράζει ιστορίες που έπλασε με τη φαντασία του, όπως ένας λαϊκός παραμυθάς. Έτσι αντιδιαστέλλεται το ψέμα από τη δημιουργική φαντασία. Με την άσκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στην περιληπτική απόδοση του νοήματος και εμπνέδνουν την εξωτερική οργάνωση ενός αφηγηματικού κειμένου.

2. Τα ταξίδια του παππού μου (συνέχεια)

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εξοικείωση με την εξωτερική οργάνωση του αφηγηματικού κειμένου (δομή). • Εμπέδωση της περιληπτικής απόδοσης του νοήματος. • Η κλίση του επιθέτου πολύς, πολλή, πολύ. • Αξιοποίηση πίνακα για την άντληση πληροφοριών. • Αιτιολόγηση μιας επιλογής (επιχειρηματολογία).

B.M.: Στην άσκ. 5 οι μαθητές επιλέγουν μια σειρά από επίθετα που μπορούν να συνδυαστούν με το σημασιολογικό πλαίσιο των προτάσεων.

T.E.: Με την άσκ. 3 ο δάσκαλος ασκεί τους μαθητές στη λειτουργική ανάγνωση πίνακα για την άντληση πληροφοριών. Με την άσκ. 4 επαναλαμβάνεται η διαδικασία παραγωγής επιχειρημάτων που τεκμηριώνουν μια επιλογή.

Αύριο Ανθολόγιο: Φωτεινή Φραγκούλη, Παππούς κι εγγονή

3. Μια αληθινή ιστορία

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εντοπισμός φανταστικών στοιχείων μιας ιστορίας. • Τιτλοφόρηση παραγράφων (πρακτικές περιληπτικής απόδοσης του νοήματος). • Δημιουργική φαντασία στη σύνθεση μιας αφηγηματικής ιστορίας.

B.M.: Στην άσκ. 3 οι μαθητές ασκούνται, πρωτοβάθμια (διεξοδικότερα στις επόμενες τάξεις), στη λειτουργία των χρονικών επιρρηματικών προτάσεων στην αφήγηση. Με αφορμή τις ασκ. 4, 5, 6 οι μαθητές διακρίνουν

τα φανταστικά στοιχεία από την πραγματικότητα, δηλαδή, πώς ο λογοτεχνικός μύθος αναπαριστά την πραγματικότητα αξιοποιώντας θρύλους και δοξασίες. Επισημαίνεται ότι με τις ασκ. 5, 6 ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναπτύξει ένα Σχέδιο Εργασίας με θέμα τη Σελήνη/Διάστημα.

Αύριο Ανθολόγιο: Καλλιόπη Σφαέλλου, Το ξύλινο άλογο

4. Στο νησί του Αιόλου

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Συναισθηματικές αντιδράσεις των αφηγηματικών προσώπων.
- Συσχετισμός των γεγονότων μιας αφήγησης στο χώρο και στο χρόνο.
- Περιληπτική απόδοση του νοήματος μιας ιστορίας.
- Εξακολουθητικός και Στιγμιαίος Μέλλοντας.
- Εξοικείωση με την παραγωγή διαφημιστικού-πληροφοριακού λόγου.

Β.Μ.: Με την άσκ. 5 οι μαθητές εμπεδώνουν πρακτικές περιληπτικής απόδοσης νοήματος. Με την άσκ. 6 οι μαθητές δραματοποιούν τις συναισθηματικές αντιδράσεις των ηρώων μιας αφηγηματικής ιστορίας.

Ένας μαθητής υποδύεται τον Οδυσσέα, ο οποίος βρίσκεται σε μια άκρη και κοιμάται, ένας άλλος το σύντροφο, ο οποίος πρότεινε να ανοίξει το ασκί του Αιόλου, και οι υπόλοιποι μαθητές υποδύονται τους συντρόφους του Οδυσσέα. Οι σύντροφοι χωρίζονται σε δύο ομάδες: η μία ομάδα συμφωνεί με το σύντροφο που θέλει να ανοίξει το ασκί, η άλλη διαφωνεί. Οι μαθητές σηκώνονται όρθιοι και η μία ομάδα τοποθετείται απέναντι από την άλλη, έτσι ώστε τα ζευγάρια των μαθητών να σχηματίσουν ένα διάδρομο. Μέσα από το διάδρομο θα περάσει ο σύντροφος ο οποίος θα ανοίξει το ασκί. Ο δάσκαλος δίνει ένα περιθώριο πέντε λεπτών για να σκεφτεί ο κάθε μαθητής το λόγο για τον οποίο πιστεύει ότι πρέπει ή δεν πρέπει να ανοιχτεί το ασκί. Όταν ο σύντροφός τους θα περνάει από το διάδρομο, θα στέκεται και θα ακούει προσεκτικά τις αντίθετες γνώμες που θα εκφράζει χαμηλόφωνα το κάθε ζευγάρι. Βασικός στόχος είναι να αναδειχθεί η κρισιμότητα της απόφασης των συντρόφων.

Στη συνέχεια οι μαθητές αναπαριστούν με μια παγωμένη εικόνα τη σκηνή κατά την οποία ο σύντροφος ανοίγει το ασκί, οι άνεμοι απελευθερώνονται και ο Οδυσσέας ξυπνάει. Ο δάσκαλος μπορεί να ρωτήσει κάποιους μαθητές ακουμπώντας τους στον ώμο: Τι σκέφτεσαι τώρα; Πώς αισθάνεσαι; Γιατί συνέβη αυτό το κακό; κ.ά. Οι μαθητές «ξεπαγώνουν» και απαντούν. Στόχος της δραστηριότητας είναι να διερευνήσουν οι μαθητές την πράξη των συντρόφων του Οδυσσέα και να στοχαστούν τις επιπτώσεις που μπορεί αυτή να έχει.

Για τη διαμόρφωση του χώρου του караβιού (σκηνικό) μπορούν να χρησιμοποιηθούν αντικείμενα της τάξης ή χρωματιστά πανιά. Επίσης κάποιοι μαθητές, αν το επιθυμούν, μπορούν να αναπαραστήσουν τους ανέμους οι οποίοι ξεχύνονται από το ασκί.

Στην άσκ. 7 οι μαθητές καλούνται να αφηγηθούν την περιπέτεια του Οδυσσέα στο νησί των Σειρήνων.

5. Γεια σου χαρά σου Βενετιά

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Αναγνωστική και ερμηνευτική απόλαυση ποιητικού κειμένου
- Πολλαπλή ανάγνωση του ποιητικού λόγου (σχηματοποιήματα).

Τ.Ε.: Με τις ασκ. 1, 2, 3 οι μαθητές εξοικειώνονται με τη δημιουργική ανάγνωση του ποιητικού λόγου. Η ανάγνωση καθίσταται έτσι μια δημιουργική πράξη, καθώς ο τρόπος που θα αναγνώσουν τα σχηματοποιήματα οδηγεί σε ένα διαφορετικό κάθε φορά ποίημα. Ο μαθητής γίνεται έτσι ένας δημιουργός-αναγνώστης.

Αύριο Ανθολόγιο: Παροιμίες – Παροιμιόμυθοι – Αινίγματα

(Το κείμενο συνδέεται με την ενότητα 3.2)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.2

Του κόσμου το ψωμί

Προτεινόμενη Διάρκεια: 14 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές εξοικειώνονται με τον παραμυθικό λαϊκό λόγο (λαϊκά παραμύθια, παροιμίες, αινίγματα) και εμπεδώνουν περαιτέρω κειμενικά είδη του κατευθυντικού λόγου (οδηγίες, συνταγές). Η ενότητα αυτή μπορεί να αποτελέσει αφορμή για ένα Σχέδιο Εργασίας με θέμα το «ψωμί» και να διασυνδεθεί με άλλα μαθήματα, στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης.

1. Το πιο γλυκό ψωμί

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Λαϊκός παραμυθικός λόγος. • Πρωτοβάθμια εξοικείωση με τη διάκριση ευθύς-πλάγιος λόγος. • Παραθετικά επιθέτων (επανάληψη). • Παραγωγή οδηγίας/συνταγής (κατευθυντικός λόγος).

Β.Μ.: Με τη δραστηριότητα του Παρατηρώ και Μαθαίνω οι μαθητές εξοικειώνονται, πρωτοβάθμια, με την παραγωγή πλάγιου λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο.

2. Το πιο γλυκό ψωμί (συνέχεια)

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναγνώριση της δομής μιας αφηγημένης ιστορίας. • Εντοπισμός διαδικασιών μιας οδηγίας σε ένα αφηγηματικό κείμενο. • Παραγωγή περιγραφής αντικειμένου με έμφαση στην περιγραφή της λειτουργίας του (περαιτέρω εμπέδωση). • Παραγωγή ευθύ πλάγιου λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο. • Σημασίες λαϊκών εκφράσεων. • Συγγραφή μιας ιστορίας με ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες.

Β.Μ.: Με την άσκ. 6 οι μαθητές, αφού πραγματοποιήσουν μια περιληπτική απόδοση του νοήματος, το αποδίδουν με χρήση πλάγιου λόγου σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Η άσκ. 7 είναι μια δραματοποιημένη αφήγηση. Η ομάδα ανταποκρίνεται στις γλωσσικές και παραγλωσσικές σημασιοδοτήσεις που παράγει ο αφηγητής-δάσκαλος με τον κατάλληλο επιτονισμό και τις χειρονομίες του. Με την άσκ. 10 οι μαθητές συσχετίζουν το γλωσσικό με το εικονικό μέρος για την κατασκευή νοήματος και ταυτόχρονα έρχονται σε επαφή με πληροφορίες για το λαϊκό μας πολιτισμό (περαιτέρω εμπέδωση της πολυτροπικότητας).

T.E.: Με την άσκ. 4 οι μαθητές εμπεδώνουν περαιτέρω τις γλωσσικές πρακτικές περιγραφής αντικειμένου και των διαδικασιών λειτουργίας του. Με την άσκ. 5 οι μαθητές παράγουν παραμυθικό αφηγηματικό λόγο σε αλληλεπίδραση στην ομάδα, λαμβάνοντας υπόψη βασικές φράσεις για τη δόμηση μιας ιστορίας.

3. Ψωμί

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εικονοποιία (οι εντυπώσεις των αισθήσεων) στην κατανόηση του ποιητικού κειμένου. • Οικογένεια σύνθετων λέξεων με κοινό το πρώτο συνθετικό. • Μορφολογία ουσιαστικού και ρήματος (επανάληψη των κλιτικών παραδειγμάτων).

B.M.: Με την άσκ. 3 οι μαθητές εντοπίζουν λέξεις, φράσεις, στίχους που δημιουργούν οπτικές, ηχητικές, απτικές, οσφρητικές, γευστικές εντυπώσεις των αισθήσεων (εικονοποιία).

T.E.: Άσκ. 3 α) το σιτάρι, β) το ψωμί. Άσκ. 4. Τα πρόσωπα είναι: γιαγιά – μάνα – κόρη

4. Καλή όρεξη!

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Άντληση πληροφοριών από χρηστικά κείμενα. • Ενίσχυση θετικών στάσεων στην υγιεινή των διατροφικών συνηθειών. • Ανάπτυξη επιχειρημάτων στο πεδίο των διατροφικών συνηθειών (κατευθυντικός λόγος).

Επισημαίνεται πως το κεφάλαιο αυτό δίνει ευκαιρίες στον εκπαιδευτικό να αναπτύξει διαθεματικά Σχέδια Εργασίας. Με τις δραστηριότητες του **B.M.** και **T.E.** οι μαθητές ενισχύονται, ώστε να υιοθετήσουν υγιεινές διατροφικές συνήθειες. Επισημαίνεται ότι με την άσκ. 5 του T.E. οι μαθητές επιχειρηματολογούν για τις επιλογές τους ως προς τις αλλαγές που θα επέφερε η οργανωμένη παρέμβασή τους στα διατροφικά προϊόντα του κυλικείου του σχολείου τους.

Αύριο Ανθολόγιο: Σοφία Ζαραμπούκα, 0 ωραίος Δαρείος

5. Ο Καραγκιόζης φούρναρης

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με τα εκφραστικά μέσα του Θεάτρου Σκιών. • Αξιοποίηση των πληροφοριών ενός διαλογικού κειμένου για τη συγγραφή μιας συνταγής (κατευθυντικός λόγος). • Εξοικείωση με τη σημασιολόγηση των επιφωνηματικών εκφράσεων σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. • Ομαδοσυνεργατική αλληλεπίδραση στην κατασκευή θεατρικών διαλόγων και σεναρίου δράσης σε μια σχολική παράσταση Θεάτρου Σκιών (εκφραστικός λόγος: αξιοποίηση ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και εκφραστικών πρακτικών).

T.E.: Με την άσκ. 2 οι μαθητές εμπεδώνουν περαιτέρω το κειμενικό είδος του κατευθυντικού λόγου οδηγία. Με την άσκ. 5 οι μαθητές συνεργάζονται ανά ομάδες για να οργανώσουν τις ερωτήσεις με επικοινωνιακό σκοπό την άντληση συγκεκριμένων πληροφοριών σε διεπίδραση (συνέντευξη με ένα φούρναρη).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.3**Όλοι μια αγκαλιά****Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες**

Οι μαθητές ευαισθητοποιούνται στη διαπολιτισμική επικοινωνία και ενθαρρύνονται ώστε να υιοθετήσουν στάσεις φιλειρηνικές και αλληλεγγύης απέναντι στους άλλους. Επισημαίνεται πως με την παράθεση διαφορετικών προσωπικών ιστοριών παιδιών από όλο τον κόσμο επιχειρείται να καταγραφούν προβλήματα αλλά και ευτυχημένες στιγμές. Επισημαίνεται πως τα παιδιά από τον υπό ανάπτυξη κόσμο δεν είναι μόνο δυστυχισμένα λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Η έμφαση δίνεται στη συνεργασία και την αλληλεγγύη. Οι μαθητές ασκούνται στην άντληση συμπερασμάτων μέσα από στρατηγικές ταξινόμησης και σύγκρισης εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές. Εμπεδώνουν περαιτέρω τις γλωσσικές λειτουργίες του αναφορικού, κατευθυντικού και εκφραστικού λόγου. Η ενότητα αυτή προσφέρεται για την ανάπτυξη διαθεματικών Σχεδίων Εργασίας.

1. Του κόσμου τα παιδιά**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών με τη ζωή άλλων παιδιών που ζουν σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα.
- Παραγωγή ημερολογίου με επικοινωνιακό σκοπό την κατανόηση του τρόπου ζωής ενός άλλου παιδιού.

B.M.: Με τις ασκ. 1, 2 οι μαθητές ταξινομούν και συγκρίνουν, εντοπίζουν και προτείνουν λύσεις σε συγκεκριμένα προβλήματα.

T.E.: Με τις ασκ. 1 και 3 οι μαθητές γράφουν το ημερολόγιό τους και ασκούνται στον έκφραστικό λόγο (έκφραση επιθυμιών και συναισθημάτων) με επικοινωνιακό σκοπό να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με την καθημερινότητα της ζωής άλλων παιδιών από διαφορετικά μέρη του κόσμου.

Αύριο Ανθολόγιο: Ναζίμ Χικμέτ, Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά

2. Βοηθάμε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Υιοθέτηση και ανάληψη δράσεων αλληλεγγύης προς τους άλλους (κοινωνικές δεξιότητες ενεργού πολίτη).
- Περαιτέρω εξοικείωση με το κειμενικό είδος του αναφορικού λόγου αναφορά.
- Αναγνώριση και άγνοση αρκτικόλεξων εθνικών και διεθνών οργανισμών.
- Παραγωγή αναφοράς με χρήση δοσμένου πληροφοριακού υλικού.

T.E.: Με την άσκ. 4 οι μαθητές, αφού αντλήσουν πληροφορίες από δοσμένο πληροφοριακό υλικό και συζητήσουν στην τάξη, καταγράφουν προβλήματα που έχουν εντοπίσει και προτείνουν λύσεις. Για τη δραστηριότητα αυτή ο δάσκαλος οργανώνει μια συζήτηση στην τάξη και καταγράφει στον πίνακα τα κύρια σημεία και τα συμπεράσματα της συζήτησης που θα αξιοποιήσουν οι μαθητές στο γραπτό τους λόγο. Θα βοηθήσει την παραγωγή λόγου αν οι μαθητές και ο δάσκαλος δημιουργήσουν μια έκθεση από φωτογραφικό και ενημερωτικό υλικό για τη δράση των μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των Διεθνών Οργανισμών σε ζητήματα που αφορούν τα προβλήματα των παιδιών του κόσμου.

3. Η πτήση των γερανών

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με κείμενα βιογραφικά και πληροφοριακά. • Εκφραση συναισθημάτων και προσωπικών κρίσεων/στάσεων. • Αριθμητικά επίθετα. • Κατανόηση και πραγμάτωση οδηγιών (επανάληψη). • Εκφραστικός πολυτροπικός λόγος (εικονογράφηση μηνυμάτων-ευχών-αιτημάτων).

Με αφορμή την ιστορία της μικρής Σαντάκο ο εκπαιδευτικός έχει την ευκαιρία να τονίσει πώς ένα θλιβερό γεγονός μπορεί να μετατραπεί σε σύμβολο αισιοδοξίας για έναν ειρηνικό κόσμο.

4. Ένα παιδί γράφει στο Θεό

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Η σύζευξη εικόνων του πραγματικού και ποιητικού κόσμου. • Εκφραστικός λόγος: έκφραση επιθυμιών, ευχών. • Παραγωγή επιστολής με σκοπό τη διατύπωση αιτήματος και βαθύτερων επιθυμιών για ένα φιλειρηνικό κόσμο.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.4

Γιορτή και ξενοιασιά

Προτεινόμενη Διάρκεια: 6 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές οργανώνουν τις δραστηριότητές τους σε θέματα θρησκευτικών εορτών (Πάσχα) και εποχιακών αργιών (Πρωτομαγιά, καλοκαιρινές διακοπές). Έμφαση, επίσης, δίνεται στις εορταστικές προετοιμασίες, στα ήθη και στα έθιμα, καθώς επίσης και στην καλλιέργεια φιλικής στάσης προς το περιβάλλον.

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Συσχετισμός του γλωσσικού με το εικονικό κείμενο για το ίδιο θέμα. • Έρευνα και καταγραφή εθίμων. • Αξιοποίηση πληροφοριών. • Παραγωγή χρήσιμων οδηγιών.

Ευρητήριο συγγραφέων

- Αθρααμίδου Μαρία** (1939): Γεννήθηκε στην Κερύνεια της Κύπρου. Τελείωσε το Παγκύπριο Γυμνάσιο και εργάζεται στην Κυπριακή Τηλεόραση. Γράφει λογοτεχνία για νέους και θεατρικά έργα.
- Άγρας Τέλλος** (1899-1944): Ψευδώνυμο του Ευάγγελου Ιωάννου. Γεννήθηκε στην Καλαμπάκα. Σπούδασε νομικά και εργάστηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Τιμήθηκε το 1949 με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης.
- Βαρελλά Αγγελική** (1930): Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και μεγάλωσε στην Αθήνα. Σπούδασε αρχαιολογία. Ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία και τη μετάφραση ξένων συγγραφέων. Έχει τιμηθεί για το λογοτεχνικό της έργο και για τα αναγνωστικά που έγραψε για τους μαθητές του δημοτικού σχολείου.
- Βιζυηνός Γεώργιος** (1849-1896): Γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Βιζύη της Ανατολικής Θράκης. Σπούδασε στην Αθήνα και στη Γερμανία. Έγραψε ποιήματα και διηγήματα εμπνευσμένα από την πατρίδα του και τις παιδικές του αναμνήσεις.
- Γκάτσος Νίκος** (1911-1992): Γεννήθηκε στην Ασέα Αρκαδίας και σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ποιητής και μεταφραστής με σημαντικό στιχουργικό έργο. Οι στίχοι του έχουν μελοποιηθεί από τους σπουδαιότερους συνθέτες του έντεχνου ελληνικού τραγουδιού, όπως το Μάνο Χατζιδάκι, το Μίκη Θεοδωράκη, το Σταύρο Ξαρχάκο κ.ά.
- Γκοτιέ Μπερτράν** (1945): Γεννήθηκε στο Μόντρεαλ του Καναδά και σπούδασε φιλολογία. Είναι βραβευμένος συγγραφέας παιδικής λογοτεχνίας και διευθυντής εκδοτικού οίκου.
- Γουίλλις Τζιν** (1959): Πολυβραβευμένη Αγγλίδα συγγραφέας που ζει στο Λονδίνο. Εργάστηκε για χρόνια ως διαφημίστρια. Ασχολείται επαγγελματικά με τη συγγραφή παιδικών κυρίως βιβλίων και σεναρίων για την τηλεόραση.
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια** (1930): Γεννήθηκε στην Καβάλα και έχει σπουδάσει κοινωνική λειτουργός και δημοσιογράφος. Ασχολείται κυρίως με την παιδική και την εφηβική λογοτεχνία. Βιβλία της έχουν βραβευτεί σε πανελλήνιους διαγωνισμούς. Για την προσφορά της έχει τιμηθεί από την Ακαδημία Αθηνών.
- Δάφνης Στέφανος** (1882-1947): Φιλολογικό ψευδώνυμο του Θρασύβουλου Ζωιόπουλου, ποιητή από το Άργος. Εργάστηκε ως καθηγητής μαθηματικών και υπήρξε ανώτερος υπάλληλος της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Έγραψε ποιήματα και διηγήματα, αλλά περισσότερο ασχολήθηκε με τη συγγραφή θεατρικών έργων.
- Δροσίνης Γεώργιος** (1859-1951): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά και φιλοσοφία στην Αθήνα και ιστορία τέχνης στη Γερμανία. Υπήρξε διευθυντής του περιοδικού της *Εστίας* και εργάστηκε στο Υπουργείο Παιδείας. Ίδρυσε σχολικές βιβλιοθήκες και συνέβαλε στη ανέγερση του Οίκου Τυφλών. Ήταν μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Τα ποιήματά του και τα πεζογραφήματά του εμπνέονται από τη ζωή στην ελληνική επαρχία και τη λαϊκή παράδοση.
- Θεοδωράκης Μίκης** (1925): Γεννήθηκε στη Χίο. Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και αγωνίστηκε κατά της επτάχρονης δικτατορίας. Έχει εκλεγεί τρεις φορές βουλευτής και διετέλεσε υπουργός. Μελοποίησε μερικά από τα ωραιότερα κείμενα της ελληνικής λογοτεχνίας και πέτυχε τη διεθνή αναγνώριση, συνθέτοντας συμφωνική μουσική, όπερες, έντεχνο λαϊκό τραγούδι, μουσική για το θέατρο και τον κινηματογράφο. Επίσης έχει γράψει πολλά βιβλία, που έχουν μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες.
- Καθάφης Κωνσταντίνος** (1863-1933): Γεννήθηκε και έζησε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Εργάστηκε για το Υπουργείο των Δημοσίων Έργων της Αιγύπτου. Κορυφαίος ποιητής με παγκόσμια αναγνώριση.
- Καλθίνο Ίταλο** (1923-1985): Ένας από τους μεγαλύτερους Ιταλούς συγγραφείς. Γεννήθηκε στην Κούβα και μεγάλωσε στην Ιταλία. Σπούδασε γεωπονία και εργάστηκε ως δημοσιογράφος. Τα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του τον έκαναν γνωστό παγκοσμίως, ενώ έχει ασχοληθεί και με τη συγγραφή παραμυθιών.
- Κούγιαλη Γιώτα** (1955): Γεννήθηκε στο Προμύρι Μαγνησίας. Ζει στο Βόλο και εργάζεται ως εκπαιδευτικός. Έχει γράψει διηγήματα, ευθυμογραφήματα και βιβλία για παιδιά.
- Κριεζή Μαριάννα**: Στιχουργός, συγγραφέας και μεταφράστρια παιδικών βιβλίων. Είναι ιδιαίτερα αγαπητή σε μικρούς και μεγάλους για τους στίχους που έγραψε για τη φημισμένη ραδιοφωνική εκπομπή «Εδώ Λιλιπούπολη».
- Λουκάτος Δημήτριος** (1908-2003): Γεννήθηκε στο Αργοστόλι της Κεφαλονιάς. Σπούδασε φιλολογία και παιδαγωγικά. Διετέλεσε καθηγητής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Το πλούσιο συγγραφικό του έργο καλύπτει όλους τους τομείς της λαογραφικής έρευνας (δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, λαϊκές παραδόσεις, παροιμίες κ.ά.).
- Λουκιανός** (2ος μ.Χ. αιώνας): Γεννήθηκε στα Σαμόσατα της Συρίας. Τα έργα του διακρίνονται από ειρωνεία, χιούμορ και φαντασία. Θεωρείται ο πρώτος συγγραφέας έργων επιστημονικής φαντασίας.
- Νικολούδη Φυλιώ**: Γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι νηπιαγωγός και δασκάλα δράματος στην εκπαίδευση. Εμπνέεται από τα προβλήματα των λιγότερο ευνοημένων παιδιών και την πολυπολιτισμικότητα της μεγαλόπολης.
- Όμηρος** (8ος ή 9ος π.Χ. αιώνας) Ο μεγαλύτερος αρχαίος Έλληνας επικός ποιητής. Γεννήθηκε στη Χίο ή στη Σμύρνη και θεωρείται ο δημιουργός της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*.

- Ουάιλντ Όσκαρ** (1854-1900): Γεννήθηκε στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας και έζησε στο Λονδίνο. Σπούδασε στο Δουβλίνο και την Οξφόρδη. Έγραψε θεατρικά έργα, ποιήματα, παραμύθια και πεζά.
- Παλαμάς Κωστής** (1859-1943): Γεννήθηκε στην Πάτρα. Σπούδασε νομικά και εργάστηκε ως γραμματέας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπουδαίος ποιητής με πλούσιο έργο. Αγωνίστηκε για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας. Τιμήθηκε με το Αριστείο Γραμμάτων και εκλέχθηκε Ακαδημαϊκός.
- Παπαντωνίου Ζαχαρίας** (1877-1940): Γεννήθηκε στο Καρπενήσι. Ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία και διατέλεσε καθηγητής της Σχολής Καλών Τεχνών και διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης. Έγραψε κυρίως ποιήματα που υμνούν τη φύση και τη χαρά της ζωής. Το αναγνωστικό του *Τα ψηλά βουνά*, θεωρείται υπόδειγμα παιδικού βιβλίου. Τιμήθηκε με το Αριστείο Γραμμάτων και εκλέχθηκε Ακαδημαϊκός.
- Παράσχου Σοφία**: Γεννήθηκε στην Κάρπαθο και ζει στην Αθήνα. Σπούδασε αρχαιολογία και παιδική λογοτεχνία. Εργάζεται στον Πειραιά ως σχολική σύμβουλος φιλολόγων. Έχει εκδώσει λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά και εφήβους.
- Πατριόκης Τίτος** (1928): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά στην Αθήνα και κοινωνιολογία στο Παρίσι. Εργάστηκε ως δικηγόρος, κοινωνιολόγος και λογοτεχνικός μεταφραστής. Έχει δημοσιεύσει πολυάριθμες ποιητικές συλλογές, μελέτες και μεταφράσεις. Το 1994 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας για το σύνολο του έργου του.
- Πεταλά-Παπαδοπούλου Λέλα**: Γεννήθηκε στην Κηφισιά. Εργάστηκε σε πειραϊκές βιομηχανίες ως υπεύθυνη λογιστηρίου. Έχει εκδώσει ποιητικές συλλογές, μυθιστορήματα, αφηγήματα, διηγήματα για παιδιά και ενήλικες.
- Σακκά-Νικολακοπούλου Ναννίνα** (1941): Μεγάλωσε στο Χαλάνδρι. Έχει σπουδάσει παιδαγωγικά στην Αθήνα και αγγλική φιλολογία στο Λονδίνο. Εργάζεται ως δασκάλα. Είναι συγγραφέας και μεταφράστρια παιδικής κυρίως λογοτεχνίας.
- Σαμαράκης Αντώνης** (1919-2003): Γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε νομικά. Εργάστηκε στο Υπουργείο Εργασίας. Τα βιβλία του μεταφράστηκαν σε περισσότερες από 30 γλώσσες. Τα διηγήματα και τα μυθιστορήματά του εξετάζουν ζητήματα όπως η ειρήνη, η ελευθερία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Διακρίθηκε για την κοινωνική του δράση και υπήρξε ο πρώτος Έλληνας πρεσβευτής καλής θέλησης της Unicef για τα παιδιά του κόσμου.
- Σαφιλιού Άννα**: Γεννήθηκε στην Πρέβεζα και ζει στην Αθήνα. Γράφει μυθιστορήματα, διηγήματα και βιβλία για μικρά παιδιά.
- Σεφέρης Γιώργος** (1900-1971): Γεννήθηκε στη Σμύρνη της Μικράς Ασίας. Το πραγματικό του όνομα ήταν Γιώργος Σεφεριάδης. Διπλωμάτης στο επάγγελμα και κορυφαίος Έλληνας ποιητής. Τιμήθηκε το 1963 με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.
- Σικι Μασαόκα** (1867-1902): Ένας από τους πιο σημαντικούς Ιάπωνες ποιητές του χαϊκού. Γνωστός δάσκαλος, εκδότης και ανανεωτής του είδους.
- Σολωμός Διονύσιος** (1798-1857): Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο. Σπούδασε φιλολογία και νομικά στην Ιταλία. Τα περισσότερά του έργα είναι εμπνευσμένα από την Ελληνική Επανάσταση. Θεωρείται ο εθνικός μας ποιητής.
- Σπαθάρης Ευγένιος** (1924): Γεννήθηκε στην Κηφισιά και από μικρός μνήθηκε στην τέχνη του καραγκιοζοπαίχτη από την πατέρα του Σωτήρη. Έχει δώσει αμέτρητες παραστάσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ενώ οι εκδόσεις και οι ηχογραφήσεις του έργου του γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία. Ίδρυσε το Σπαθάρειο Μουσείο Θεάτρου Σκίων που φιλοξενεί ο Δήμος Αμαρουσίου.
- Τριβιζάς Ευγένιος** (1946): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά και είναι καθηγητής Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο του Reading. Γράφει ιστορίες, ποιήματα και θεατρικά έργα με χιούμορ και φαντασία. Είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στους μικρούς αναγνώστες. Έργα του έχουν βραβευτεί και μεταφραστεί σε χώρες του εξωτερικού.
- Τσιτριδίου Εύη** (1968): Γεννήθηκε στην Αθήνα και εργάζεται ως νηπιαγωγός. Είναι μέλος της συντακτικής ομάδας της παιδικής εφημερίδας *Ερευνητές* και συνεργάζεται με το Ίδρυμα Μειζονος Ελληνισμού.
- Φίλιπ Νηλ**: Σπούδασε φιλολογία και παιδική λογοτεχνία στην Οξφόρδη και το Λονδίνο. Γράφει κυρίως βιβλία με μύθους και παραδόσεις για παιδιά και ενήλικες.
- Χατζηπαναγιώτη Ίλια** (1965): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Βιέννη. Έχει γράψει και εικονογραφήσει διηγήματα και παιδικά παραμύθια.
- Χίτζελ Ρεμπέκα**: Ζει και εργάζεται ως συγγραφέας και εικονογράφος στη Νέα Σκωτία του Καναδά. Έχει γράψει και εικονογραφήσει βιβλία για παιδιά και εφήβους.

Για περισσότερα βιογραφικά και βιβλιογραφικά στοιχεία των συγγραφέων επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου: www.biblionet.gr

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αποστολίδου, Β., Καπλάνη, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.), *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο*, εκδ. Τυπωθήτω – Δαρδανός, Αθήνα 2000
- Αποστολίδου, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.), *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, εκδ. Τυπωθήτω – Δαρδανός, Αθήνα 1999
- Αυδίκος, Ε., «Μια φορά κι έναν καιρό...» αλλά μπορεί να γίνει και τώρα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999
- Γεωργακοπούλου Α. & Δ. Γούτσος, *Κείμενο και επικοινωνία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999
- Γκότοβος, Α., *Ορθογραφική μάθηση στο Δημοτικό*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992
- Core, B. & M. Kalantzis, *Multiliteracies: Literacy, Learning and the Design of Social Futures*, εκδ. Routledge, Λονδίνο 2000
- Egan-Robertson, A. & D. Bloome (επιμ.), *Γλώσσα και πολιτισμός, Οι μαθητές/-τριες ως ερευνητές/-τριες*, μτφρ. Μαντών Καραλή, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2003
- Ελένη, Ε. & Κ. Τριανταφυλλοπούλου, *Το εκπαιδευτικό θέατρο στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004
- Frey, K., *Η μέθοδος project*, μτφρ. Κλεονίκη Μάλλιου, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998
- Θεοφιλίδης, Χ., *Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας*, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 1997
- Holton, D., Mackridge, P. & Ει. Φιλιππάκη-Warburton, *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*, μτφρ. Βασίλης Σπυρόπουλος, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1999
- Ιντζίδης, Β. & Ε. Καραντζόλα, «Σχέση κειμένου, διαγράμματος, φωτογραφίας: μια διδακτική δοκιμή», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Ιορδανίδου, Α. & Α. Φτερνιάκη (επιμ.), *Επικοινωνιακές διδακτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό σχολείο*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2000
- Κακριδή, Μ., «Νόρμα, γλωσσική ποικιλία και εκπαίδευση», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Καπετανίδου, Μ., «Δυνατότητες σύνδεσης γνώσεων και δεξιοτήτων μέσα από τη διαθεματική διδασκαλία», στο Γ. Βαγιανός κ.ά. (επιμ.), *Γνώσεις, αξίες και δεξιότητες στη σύγχρονη εκπαίδευση, Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου*, Ελληνικό Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης, Αθήνα 2003
- Καραντζόλα, Ε., «Γραμματική, γλωσσικό μάθημα και προγράμματα σπουδών στην Ελλάδα», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Κατή, Δ., *Γλώσσα και επικοινωνία*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1992
- Κλαίρης, Χρ. & Γ. Μπαμπινιώτης, *Γραμματικής της νέας ελληνικής: Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005
- Knapp, P. & M. Watkns, *Context, Text, Grammar*, Text Productions, Σίδνεϊ 1994
- Kress, G., «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- , *Γλωσσικές διαδικασίες σε κοινωνικοπολιτισμική πρακτική*, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα 2003
- Ματαγούρας, Η., *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*, εκδ. Γρηγόρης, μτφρ. Ελευθερία Γεωργιάδη, Αθήνα 1998²
- , *Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου*, τ. Β', εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2001
- Μήτσης, Ν., *Η διδασκαλία της γραμματικής στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Η επίδραση της γλώσσας της επιστήμης στην εξέλιξή της*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1995
- Μπονιδής, Κ., *Το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου ως αντικείμενο έρευνας: Διαχρονική εξέταση της σχετικής έρευνας και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2004
- Παπαρίζος, Χ., *Η μητρική γλώσσα στο σχολείο*, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2002²
- , *Γλωσσική πολιτική και γλωσσική παιδεία*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2004
- Παπάς, Α., *Διδακτική γλώσσας και κειμένων*, τ. Α' και Β', Αθήνα 2000
- Σκούρτου, Ε. (επιμ.), *Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης*, εκδ. Νήσος, Αθήνα 1997
- , «Σχέσεις γραπτού – προφορικού λόγου και η σημασία τους στη διδασκαλία», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τχ. 98 (1998), τχ. 99 (1998)
- Σαλβαράς, Γ., *Γλωσσική διδασκαλία για όλους του μαθητές*, Αθήνα 2000
- Σπανός, Γ., *Διδακτική μεθοδολογία: Η διδασκαλία του ποιήματος*, τ. Α', Αθήνα 1998
- Τζάρτζανος, Α., *Νεοελληνική Σύνταξις (της κοινής δημοτικής)*, τ. Α' και Β', εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1989
- Tomlinson, C.-A., *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας: Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών*, μτφρ. Χρήστος Θεοφιλίδης και Δέσποινα Μαρτίδου-Φορσιέ, εκδ. Γρηγόρης, 2004

- Τοκατλίδου, Β., *Γλώσσα, επικοινωνία και γλωσσική εκπαίδευση*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003
- Τριανταφυλλίδης, Μ., *Μικρή νεοελληνική γραμματική*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], Θεσσαλονίκη 1975
- Τριλιανός, Α., *Μεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας*, τ. Α' και Β', Αθήνα 1998
- Σπαντιδάκης, Ι., *Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας: διάγνωση, αξιολόγηση, αντιμετώπιση*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2004
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι., *Διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για την ευέλικτη ζώνη – Γ' και Δ' τάξεις του δημοτικού σχολείου*, τχ. Α' και Β', ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001
- . *Οδηγός σχεδίων εργασίας (Πολυθεματικό βιβλίο, ευέλικτη ζώνη, διαθεματικότητα)*, Για τον εκπαιδευτικό, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2002
- . *Επιθεώρηση θεμάτων: Ειδικό αφιέρωμα στη διαθεματικότητα*, τχ. 7, Νοέμβριος 2002
- . *Αναλυτικά προγράμματα σπουδών ειδικής αγωγής*, Αθήνα 2004
- Χαραλαμπάκης, Χ., *Νεοελληνικός λόγος: Μελέτες για τη γλώσσα, τη λογοτεχνία και το ύφος*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1992
- Χαραλαμπόπουλος, Α. & Σ. Σαββίδης, *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και πρακτική εφαρμογή*, εκδ. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1997
- Χριστίδης, Α.-Φ. & Μ. Θεοδωροπούλου, *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2001.
- Χρυσάφιδης, Κ., *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία: Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1994
- Woolland, Β., *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*, μτφρ. Ελένη Ι. Κανηρά, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999

Διαδικτυακοί τόποι

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: www.komvos.edu.gr

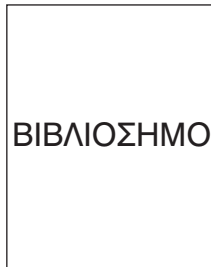
Κλειδιά και αντικλειδιά για την εκπαίδευση: www.kleidiakaiantikleidia.gr

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: www.pi-schools.gr

Περιεχόμενα

Εισαγωγή5
Πανοραμικός πίνακας περιεχομένων13
Συγκεντρωτικός πίνακας γραμματικής20
Οδηγίες και προτάσεις για την επεξεργασία των ενότητων	
Ενότητες	
Εισαγωγική ενότητα21
Πάλι μαζί!22
Στο σπίτι και στη γειτονιά27
Στη γη και στη θάλασσα30
Ο κόσμος γύρω μας34
Η πατρίδα μας γιορτάζει36
Πολιτείες ντυμένες στα λευκά37
Ιστορίες του χειμώνα39
Έλα στην παρέα μας!40
Άνθρωποι και μηχανές42
Γιορτάζω και θυμάμαι44
Ήτανε μια φορά...45
Του κόσμου το ψωμί47
Όλοι μια αγκαλιά49
Γιορτή και ξενοιασιά50
Ευρετήριο συγγραφέων51
Ενδεικτική βιβλιογραφία53

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.